

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu

**Minulost a současnost výběru talentů na příkladu stolního
tenisu**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce
PhDr. Jiří Suchý, Ph.D.

Zpracoval
Zdeněk Dvořák

Duben 2006

Abstrakt

N á z e v

**Minulost a současnost výběru talentů na příkladu
stolního tenisu**

N á z e v v a n g l i č t i n ě

**The past and the present of the choice of talents in
table tennis**

Cíle práce: Popsat výběr sportovních talentů ve stolním tenise jak byl prováděn v minulosti; tj. před rokem 1990 a dnes; tj. od roku 2000 po dnešek. Navrhnout změny výběru talentů nebo alespoň v odborné veřejnosti vyvolat diskusi o těchto změnách.

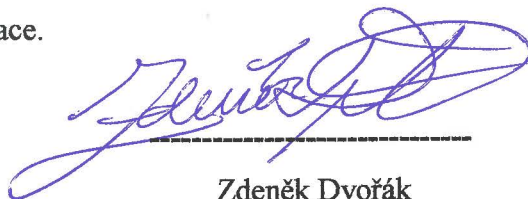
Metody práce: Neuvádím z důvodů rešeršního a popisného charakteru práce.

Výsledky práce: Popsání výběru talentů před rokem 1990 a po roce 2000, jejich srovnání pomocí používané literatury a praktických zkušeností. Vysvětlení důvodů navrhovaných změn náhledu na výběr talentů na základě praktických zkušeností práce s talentovanou mládeží.

Klíčová slova: Stolní tenis, talent, výběr talentů, kolektivní myšlení, regenerace.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a použil jsem pouze literaturu uvedenou v seznamu bibliografické citace.

Zdeněk Dvořák

Poděkování:

Rád bych poděkoval vedoucímu této diplomové práce panu PhDr. Jiřímu Suchému Ph.D. za cenné informace, které byly přínosem pro mě a tuto diplomovou práci a také za čas a trpělivost při konzultacích.

Dále bych chtěl poděkovat svému otci za cenné rady a zkušenosti z jeho mnohaleté trenérské a funkcionářské praxe, které mi poskytl.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat všem lidem, kteří se jakoukoli měrou podíleli na vytvoření této práce.

Obsah:

1. Úvod	str. 5
2. Cíl práce.....	str. 8
3. Úkoly práce	str. 8
4. Teoretická část	str. 9
4. 1. Stolní tenis	str. 9
4. 1. 1. Obecná charakteristika a historie.....	str. 9
4. 1. 2. Specifická charakteristika.....	str. 13
4. 2. Výběr talentů	str. 16
4. 2. 1. Proces sportovní přípravy a stupně výběru talentů.....	str. 19
4. 2. 2. Principy výběru talentů.....	str. 21
5. Hlavní část	str. 25
5. 1. Výběr talentů ve stolním tenise	str. 26
5. 1. 2. Výběr talentů do roku 1990, pro TSM a SVS	str. 26
5. 1. 3. Výběr talentů po roce 2000, pro SCM.....	str. 30
5. 2. Hodnocení výběru talentů.....	str. 32
5. 3. Účast mladých talentů v soutěži dospělých.....	str. 34
5. 4. Kolektivní myšlení talentovaného jedince.....	str. 35
6. Regenerace mladých sportovců	str. 37
7. Diskuse	str. 39
8. Doporučení do praxe.....	str. 48
9. Závěr	str. 50
10. Seznam zkratk.....	str. 52
11. Bibliografické citace.....	str. 53
Příloha:č. 1 kritéria výběru talentů před rokem 1990 do TSM.....	str. 55
č. 2 kritéria výběru talentů po roce 2000 doSCM.....	str. 60

1. Úvod

V této práci se zabýváme výběrem talentů ve stolním tenise. Problém, na který upozorňujeme a pokoušíme se alespoň o návrh jeho částečného řešení, je dle našeho názoru z části chybný výběr talentů pro stolní tenis a způsob jejich zařazování do sportovních center mládeže.

V diplomové práci není uváděna metodika z důvodů rešeršního a popisného charakteru.

V první kapitole teoretické části diplomové práce seznamujeme se stolním tenisem. Je rozdělena na dva oddíly; historický pohled na vývoj stolního tenisu a specifičnosti stolního tenisu. Tímto způsobem přibližujeme stolní tenis proto, aby byl vidět vývoj od jednoduchého „pinkání“ až po dnešní rychlou a dynamickou hru. To je základ, ze kterého vycházíme v diskusi, kde odůvodňujeme naše návrhy změny výběru talentů ve stolním tenise. Druhá část je zaměřena na teorii výběru sportovních talentů.

V hlavní části je rozepsán způsob výběru talentů ve stolním tenise před rokem 1990 a navazujeme na to tím, jak je výběr talentů prováděn po roce 2000, respektive dnes. Při popisu výběru talentů vycházíme z praktických zkušeností, které máme s tímto výběrem, a podle získaných teoretických materiálů k výběru talentů z dob minulých nebo doby současné (např. Demetrovič 1982, Koudelka 1979, Hýbner 2002, Dovalil 1992, Choutka 1981, Hodges 1993, Perič 2004 a internetové stránky České asociace stolního tenisu, pramen: www.ping-pong.cz). Vzhledem k tomu, že v minulosti byl výběr talentů shrnut do jediné publikace Koudelka (1979) a k dnešnímu dni bohužel nevyšla kniha věnující se výběru talentů pro stolní tenis v takové míře jako zmiňovaný Koudelka (1979), a protože se dnes pravděpodobně postupuje podle stejné knížky, není hlavní část v tak velkém rozsahu.

V kapitole hodnocení talentů se snažíme o zhodnocení získaných informací a sdělení vlastních praktických zkušeností s výběrem talentů ve stolním tenise. Pokračujeme další kapitolou, kde se snažíme zdůvodnit, proč se domníváme, že by mladí stolní tenisté neměli startovat v soutěži dospělých, a je navázáno kapitolou o vedení mladých sportovců

ke kolektivnímu myšlení. Uvádíme také příklady z praxe, proč učit sportovce v individuálním sportu tomuto myšlení.

Pokračujeme kapitolou o regeneraci mladých sportovců, ačkoli se regenerace netýká vlastního výběru talentů. Myslíme si, že regenerace patří do komplexu péče o talentovanou mládež.

Následuje diskuse. Domníváme se, že je podstatnou částí diplomové práce. Snažíme se o zdůvodnění návrhů změny pohledu na talentovaného hráče, kdy je jeho talent většinou určován výkonností, a na výběr talentů ve stolním tenise do sportovních center mládeže. Názory vyvozujeme z praktických zkušeností získaných během dvacetileté praxe. Navazuje kapitola s doporučením do praxe, závěrem práce a bibliografickou citací. Součástí diplomové práce jsou dvě přílohy. Zahrnují kritéria výběru talentů před rokem 1990 získané z knihy „*Program sportovní přípravy v tréninkových střediscích mládeže stolního tenisu*“ (Koudelka 1979) a kritéria výběru talentů po roce 2000, ve kterých vycházíme z *internetových stránek České asociace stolního tenisu* (pramen: www.ping-pong.cz).

Téma výběru talentů provází tělesné aktivity už z dob starého Řecka, kdy se vybírali gladiátoři odolní vůči tělesné námaze a statní v boji. Podle našeho názoru důležitost výběru talentů stoupla po 2. sv. válce, kdy dva protichůdné politické systémy bojovaly o co nejlepší výsledky, které byly spojené s prezentací politického systému. Domníváme se, že pozornost věnovaná výběru talentů ještě vzroste v momentu, kdy je sportovní odvětví zařazeno na program olympijských her. V tomto okamžiku se aktivita v daném odvětví zvyšuje, například se v mnohem větší míře investuje do sportovišť apod. Důkazem toho jsou olympijské hry v Soulu v r. 1988, kde se poprvé ve stolním tenise soutěží jako v olympijském sportu. Po tomto roce se objevují čínští trenéři stolního tenisu v Evropě, konkrétně v Itálii a Holandsku. Obě reprezentace se poté prosazují do popředí evropských a světových žebříčků. Evropská špička se vyrovnává a zkvalitňuje.

Na kvalitním výběru talentů záleží budoucí úspěch nejen stolního tenisu. Posuzování talentu ve sportu je nedílnou součástí teoretické interpretace sportovního tréninku. „V zájmu vysoké sportovní výkonnosti se pozornost obrací především k hledání jedinců, kteří mají pro příslušnou činnost vysoký stupeň přirozených předpokladů“ (Dovalil 2002).

Každý úspěch, který sportovec nebo sportovní družstvo získá, zvyšuje popularitu daného sportovního odvětví. S popularitou roste zájem o sportovní odvětví a dochází ke zvyšování základny pro výběr talentů. S úspěchem je spojena také reprezentace naší země ve světě a zvyšování prestiže našich sportovců na mezinárodních kolbištích.

Téma diplomové práce – Minulost a současnost výběru talentů na příkladu stolního tenisu - jsem si vybral proto, že se v oblasti stolního tenisu pohybuji cca 20 let nejen jako aktivní hráč stolního tenisu, ale zároveň jako trenér mládežnického stolního tenisu. Sám jsem měl možnost se několik let aktivně účastnit výkonnostní a vrcholové úrovně tohoto sportu. Jako dorostenec jsem hrál 1. dorosteneckou ligu za TSM Strojár Malacky v bývalém ČSFR. Také jsem hrál jako senior 1. ligu. Během své práce s mládeží jsem se dostal na různé úrovně výkonnosti těchto dětí. Od okresních přes oblastní až po republikové. Jako trenér jsem byl na Youth games v holandském Almere v roce 1998, kde jsem diskutoval o svých trenérských názorech s trenéry jiných sportů (např. volejbalu, tenisu). Během své trenérské práce jsem měl možnost konzultovat své poznatky s trenéry stolního tenisu různých reprezentací, jako například Kanady, Anglie, Švýcarska, Holandska, německé bavorské reprezentace apod.

2. Cíl práce

Cílem diplomové práce je přiblížit charakteristiku stolního tenisu ze všeobecného i specifického hlediska společně s náhledem do minulosti.

Dalším cílem je popsat výběr sportovních talentů ve stolním tenise, jak byl prováděn v minulosti; tj. před rokem 1990 a dnes; tj. od roku 2000 po dnešek. Navrhnout změny a doplnění výběru talentů nebo alespoň v odborné veřejnosti vyvolat diskusi o těchto změnách.

3. Úkoly práce

1. Prostudování jednotlivých dostupných materiálů
2. Zpracování prostudovaných materiálů, popsání výběru talentů před r.1990 a po r.2000
3. Srovnání výběrů talentů před r.1990 a po r.2000
4. Zhodnocení srovnání výběru talentů
5. Doporučení do praxe

4. Teoretická část

V teoretické části, která je rozdělena na dvě části, se v první zabýváme historií stolního tenisu a specifičností stolního tenisu. Ve druhé části se zaměřujeme na teorii výběru talentů v obecné rovině.

Historii stolního tenisu a jeho specifickou charakteristiku jsme čerpali z knih těchto autorů Demetrovič (1984), Hýbner (1999), Hýbner (2002), Marek (1985) a Perútka (1982).

Při obecné charakteristice výběru talentů jsme vycházeli z prostudování knih autorů: Dovalil (2002), Hýbner (1999), Hýbner (2002), Choutka (1981), Jelínková (1984), Kodým (1978), Koudelka (1979) a Perič (2004).

5.1. Stolní tenis

Po prostudování knih výše jmenovaných autorů, kteří se věnovali historii a teorii stolního tenisu, jsme se nejvíce ztotožnili s charakteristikou a obecným i specifickým rozdělením stolního tenisu podle autorů Perútky (1982) a Demetroviče (1984).

Historickou charakteristiku a s tím související historický vývoj stolního tenisu uvádíme proto, aby čtenář pochopil, jak se stolní tenis změnil. Stolní tenis udělal během svého vývoje od prvních úderů až po dnešní dynamické údery obrovský pokrok. Největších změn doznala razantnost úderů, přesnost úderů a pohyb v hracím prostoru. Díky těmto všem aspektům se stolní tenis stal náročným na fyzickou stránku sportovce a velice náročným na taktické myšlení a také na psychickou stránku osobnosti sportovce.

4. 1. 1. Obecná charakteristika a historie

Stolní tenis je individuální sportovní hra, které vznikla přenesením tenisu do

sálového prostředí na stůl. „Pod názvem ping-pong bylo ukryto zvukomalebné vyjádření úderů míčku dopadajícího na stůl“ (Perútka 1982).

„Předchůdcem stolního tenisu byla stará japonská hra gossima, kterou přinesli do Evropy Angličané v 80. letech 19. století. První pravidla byla vydána v Londýně roku 1884. Stolní tenis se hrál ze začátku na stolech různých rozměrů s gumovými nebo korkovými míčky a pergamentovými, později dřevěnými raketami“ (Perútka 1982).

Nenáročnost pravidel hry, malé požadavky na materiálně-technické podmínky a prostorové vybavení (stůl, síťka, míček, raketa) umožňovaly jeho rychlé rozšíření do všech kontinentů světa.

„Stolní tenis se stal sportovní hrou, když Angličan J. Gibb roku 1899 zavedl do hry celuloidový míček. Od roku 1900 se šířil do Německa, Rakouska, Maďarska. U nás ho začali hrát tenisté a šermíři. Vývoj stolního tenisu je spjatý s vývojem rakety. Používáním jednotlivých druhů raket se charakter a technika hry měnily z pasivního nenáročného chápání hry až k dnešní dynamické, fyzicky a psychicky náročné sportovní hře“ (Perútka 1982).

Pro lepší přehled a snazší orientaci ve vývoji stolního tenisu uvádíme tato chronologická vývojová stádia stolního tenisu. Vycházíme přitom z již zmiňovaných autorů.

Období dřevěné rakety (1884 – 1926)

„Toto období se začíná v Anglii zavedením pravidel hry roku 1884 a roku 1889 použitím dřevěné rakety. Končí se prvním MS 1926 v Londýně. Prvním mistrem světa se stal R. Jacobi z Maďarska“ (Perútka 1982).

V začátcích stolního tenisu převládala hra halfvolejovým úderem, při kterém hráč hrál míček bezprostředně po odrazu od stolu bez rotace. Od tvrdého potahu rakety se míček hlučně a poměrně rychle odrážel a nebylo jej možno přesně umístit.

„V letech 1923–26 se začal hrát útočný forehand z levé strany stolu (uplatnil ho Maďar D. Pécsi), později byl útočný backhand hrán z pravé strany stolu (poprvé použil R. Jakobi, právě na MS v Londýně 1926)“ (Perútka 1982). MS se konala od roku 1926

každoročně.

„Československý stolní tenis se v tomto období vyvíjel souběžně se stolním tenisem okolních států. Jeho rozmach nastal po první světové válce. Po roce 1923 se začal rozšiřovat hlavně v Čechách. Hrál se výlučně dřevěnou raketou a používaly se halfvolejové údery. Roku 1925 jsou založeny první stolnotenisové kluby a oddíly, jako Vinohrady Praha, SK Praha II, SK Husovice Brno a SK Olympia Brno. Na Slovensku stolní tenis zdomácněl hlavně mezi studenty. Vznikly kluby a kroužky stolního tenisu: ČSŠK Bratislava. Kúpele Piešťany, Gymnasium Malacky apod“ (Demetrovič 1984).

„Roku 1926 byla založena Československá asociace stolního tenisu, která podchytila jednotlivé kluby a kroužky stolního tenisu a stala se spoluzakladatelkou mezinárodní federace“ (Perútka 1982).

Období gumového potahu (1926 – 1951)

„Roky 1926–1938 se vyznačovaly rychlým rozšířením gumového potahu. Raketa s gumovými vroubkovými potahy umožňovala různé druhy útočných i obranných úderů i rotovaných podání“ (Perútka 1982).

Gumový potah umožňuje rotaci míčku, jeho usměrňování a hraní různým směrem a rychlostí. Hra se stává dynamičtější, pestřejší.

V závěru tohoto období se obranná hra dostala na úroveň hry útočné. Obranní hráči dokonale ovládali hrací plochu stolu a dokázali udržet míček dlouho ve hře. Vznikla vyčkávací taktika v domnění, že útok nezaručuje úspěch. Čekalo se na chybu soupeře.

„Na 10. MS v roce 1936 v Praze, v zápase A. Erhlich (Polsko) – F. Panech (Rumunsko) se první bod získal až po 2 hod. a 10 min. Další zápas se hrál 7,5 hodiny a nebyl ani dohrán“ (Demetrovič 1984).

„Roku 1937 úprava pravidel hry přispěla k rychlejšímu rozvoji útočné techniky stolního tenisu. Bylo totiž zakázáno cvrnkané podání, upravena výška sítě ze 17.15 cm na 15.25 cm a byl zaveden časový limit, který odstranil nekonečné zápasy“ (Demetrovič 1984).

Období sponginového potahu (1952 – 1959)

„Na MS v Bombaji v roce 1952 použili Japonci novou raketu se sponginovým potahem. Tužkové držení rakety umožňovalo stálý útočný způsob hry a rychlé změny herních situací“ (Demetrovič 1984).

„V tomto období se stolní tenis ve světě rychle šíří“ (Perútka 1982).

Ve hře se používaly dva odlišné styly hry, charakterizované evropským a asijským držením rakety. Asijský způsob hry se vyznačuje především tužkovým držením rakety. Evropský způsob hry se vyznačoval všestranností a klasickým držením rakety.

„V období sponginové rakety se změnil i charakter hry. Příčiněním asijských hráčů se stal stolní tenis náročným na pohyb a tělesnou zdatnost“ (Perútka 1982).

Období sendvičového potahu (1959 – 1969)

„Používání nových druhů potahů a raket (sendvič a soft) s dobrými mechanickými vlastnostmi umožňovalo uplatnit nové prvky v útočné úderové technice. Asijští hráči obohatili techniku hry o nové druhy podání s maximální účinnou boční a horní rotací míčku, která umožnila hráči získat bod rovnou z podání, nebo si alespoň připravit závěrečný úder“ (Demetrovič 1984).

Období účinných druhů potahů (1969 – po dnešek)

„Charakteristickým znakem tohoto období je účinná topspinová hra z obou stran hráčského prostoru a vyspělá obranná hra některých špičkových světových i evropských hráčů“ (Demetrovič 1984).

Rychlost a razantnost útočných úderů umožňují nové vysoce účinné potahy a nové druhy raket. Rychlost úderu je ještě zvyšována čerstvým lepením potahu před každým zápasem.

V posledních letech dochází k obrovskému rozvoji materiálů pro výrobu potahů, ale také materiálů pro výrobu samotné rakety na stolní tenis (karbon, ariallete apod.).

Domníváme se, že významným mezníkem stolního tenisu je rok 1988, kdy se stolní tenis poprvé objevuje na olympijských hrách v Soulu.

Další významné změny ve stolním tenise zaznamenáváme v pravidlech hry. Došlo nejprve ke zvětšení průměru míčku z 38 mm na dnešních 40 mm, poté se zakázalo skrývání podání jakoukoli částí těla podávajícího. Změnu zaznamenalo také samotné počítání bodů, dnes se již nehraje na 21 bodů, ale pouze na 11 bodů a na tři sety z pěti, ne na dva ze tří, jak bylo obvyklé. Do stolního tenisu byl zaveden pojem „time-out“, čili oddechový čas, který si hráč může vybrat jedenkrát za celý zápas.

4. 1. 2. Specifická charakteristika

„Stolní tenis se v současnosti vyznačuje rychlou dynamickou útočnou hrou, s vysokou pohybovou aktivitou hráče, rychlostí a razantností útočných topspinových úderů hraných v celé hloubce a šířce hráčského prostoru“ (Demetrovič 1984).

Uplatňuje se nátlaková hra topspinových úderů agresivního bloku, zejména z backhadového postavení, a rychlé protiúderové útočných forhandových topspinů a razantních závěrečných úderů. To je také důvod, proč se ve světové špičce objevuje tak málo obranářů. Hráči používají ve hře dokonalé rotované podání, jeho aktivní příjem a aktivní obranu.

Hráčskou výkonnost vyjadřuje vysoký stupeň pohybové a úderové techniky, taktické uplatňování útočných topspinových úderů s maximálním nasazením fyzických a psychických sil hráčů a soustředění v průběhu celého střetnutí díky podstatně kratším setům dnes mnohem více než dříve. V ženském stolním tenise se útočný způsob hry uplatňuje dostatečně, ale pochopitelně je méně razantní, rozsah pohybové činnosti je menší než u mužů. U žen je více rozšířen obranný způsob hry. Od žen se samozřejmě vyžaduje také dokonalá fyzická příprava pro uplatnění topspinové útočné nátlakové hry, ale nezapomíná se ani na hru obrannou.

„Důležitým činitelem růstu sportovní výkonnosti hráčů ve stolním tenise jsou

motorické, technicko-taktické, psychické a funkční předpoklady“ (Demetrovič 1984).

Stolní tenis vyžaduje od hráčů velmi rychlou pohybovou a úderovou činnost s dokonalou fyzickou přípravou. Hra je náročná na rychlost reakce, pohybu hráče v hracím prostoru, na rychlost mentálního zvládnutí herních situací, což přispívá k rozvoji důležitých pohybových a morálně-volních vlastností, schopností hráče. Stolní tenis rozvíjí pohybovou koordinaci, rychlostně vytrvalostní schopnosti hráče, všeobecnou a speciální rychlost.

Současný stolní tenis se v přípravě vrcholových hráčů a talentované mládeže zaměřuje na adekvátní úroveň anaerobních, aerobních schopností organismu hráče. V procesu zdokonalování a upevňování všeobecných a speciálně funkčních, motorických, psychických a takticko-technických vlastností a schopností se současně zvyšuje sportovní výkon hráče.

Velmi důležitým činitelem je koncentrace a psychická odolnost hráče, jeho vůle, sebeovládání, zdravá ctižádost po vítězství a dosažení vysokých sportovních úspěchů.

Základním činitelem stolního tenisu dneška je specifická motorická činnost hráče, hlavně rychlostní činnost, která je podmínkou vrácení rychlého míčku soupeře. Na základě rychlosti letu míčku, jeho směru a razantnosti úderu soupeře vykonává hráč velmi rychlou pohybovou a úderovou odvetnou činnost. Pro stolní tenis je charakteristické rychlé přemísťování se hráče v herním prostoru na velmi krátkou vzdálenost a v různých směrech tohoto prostoru. Toto vše se děje na základě letu a míčku soupeře. Základem takové pohybové činnosti hráče při všech pohybových situacích je „hráčský stěh“. Správné stěhové postavení společně se soustředěním a rychlým startem je předpokladem vysokého sportovního výkonu v zápase. Taková pohybová činnost vyžaduje adekvátní sílu a flexibilitu svalstva dolních končetin, která umožňuje dynamické a výbušné řešení herní situace v herním prostoru hráče.

„Úderová činnost, ať obranná či útočná, vyžadují adekvátní rotaci trupu s optimálním náprahem paže dle specifikace úderu, který se chystá hráč zahrát“ (Marek 1985).

Náročná je také taktika hry. Hlavně vzhledem k „časové tísní“ celého zápasu, která se ještě více zvýšila po zkrácení setů z konečných 21 na 11 bodů, je nutné uplatnit specifické vlastnosti a schopnosti, kterými jsou například: zkušenost hráče a tudíž správný

odhad vývoje situace v zápase. Nezbytné je též taktické zvládnutí současné agresivní topspinové útočné hry, kdy je třeba měnit rytmus této hry a schopnost taktického myšlení hráče během hry. Po výměně topspinových úderů následuje tvrdý závěrečný úder, nebo taktické umístění úderu na soupeřovu polovinu stolu.

„Obranná hra se ve své taktice dnes zaměřuje na jistotu úderů a účinnost úderů provedených z výpadu“ (Hýbner 2002).

Pro sportovní výkon hráče jsou neméně důležité ukazatele morfologické, antropologické a funkční. Při současném pojetí stolního tenisu má výhodu hráč s vyšší tělesnou výškou a optimálními délkami segmentů těla, a to zejména paží, vysokou flexibilitou svalstva s minimálním procentem obsahu tuku, rychlost reakce, rychlost pohybu a pohyblivost v hracím prostoru.

„Z hlediska intenzity je pro nás v tréninkovém zatížení důležitý ukazatel tepové frekvence“ (Hýbner 1999).

Dnešní hra klade vysoké nároky na nervové a regulační mechanismy, které řídí pohybovou činnost hráče. Hráč musí při tréninku a v průběhu celého utkání rychle reagovat na neustálé změny herních situací, tato situace vyžaduje vysoký stupeň pozornosti a koncentrace, hlavně v zápase. „Podstatnou úlohu ve stolní tenise hrají dva analyzátoři a to: Analyzátor zrakový, který je úzce spjat s rychlostní reakcí pohybu hráče, přičemž důležitým činitelem je tu koncentrace, a analyzátor sluchový“ (Koudelka 1979).

V tréninkovém procesu se vyžaduje systémový přístup k přípravě hráčů a pro zvyšování jejich výkonnostního růstu vysoká úroveň motorických schopností, specifické pohybové činnosti, funkční připravenost organismu a jeho regenerace. Toto vše tvoří jednotný celek, jehož projevem je sportovní výkon.

„U vrcholového stolního tenisu a při přípravě talentované mládeže klademe vysoké nároky na komplexnost přípravy hráčů. Za určující činitele fungování tohoto systému je třeba považovat kvalitní a dlouhodobý tréninkový proces, řízený kvalifikovanými trenéry, kteří jsou ochotni, je-li třeba, pracovat i „přes čas“. Výběr vhodných jedinců pro stolní tenis, přiměřené materiálně-technické a sociální podmínky je potřeba rozvíjet v souladu s vývojovými tendencemi stolního tenisu ve světě“ (Dvořák 1989).

4. 2. Výběr talentů

motto: „Talent je odvaha začínat stále znova“ (Honegger in Chromý 1994).

„Teprve charakter dává talentu křídla“ (Brožek in Chromý 1994).

„Nad talent a génia je charakter“ (Brožek in Chromý 1994).

„Kdo pílí dohání, co jiný získal talentem, nakonec bývá úspěšnější“

(Brožek in Chromý 1994).

„Při výběru talentů je třeba hodnotit více hledisek, která ovlivňují předpoklady k pozdějšímu dosažení vysoké sportovní výkonnosti“ (Hýbner 2002).

„Cílem výběru sportovních talentů ve stolním tenise je vytipovat jedince, u nichž je možnost perspektivně očekávat maximální rozvoj schopností, vhodných pro získání vysokého výkonu ve vrcholové sportovní činnosti v kategorii dospělých“ (Chyba in Hýbner 1999).

Pojmem talent vyjadřujeme spíše endogenně podmíněnou příznivou strukturu aktuálně se projevujících specifických schopností v určité konkrétní činnosti. Jde o vědomosti a dovednosti vysoké úrovně. V širším smyslu můžeme talent chápat jako strukturu aktuálně se projevujících i dalších vysoce kvalitních osobních vlastností, včetně motivace.

Talent má určitou strukturu, která umožňuje jedinci podávat vysoký výkon v určité činnosti. Skutečně rozvinutý talent se plně projevuje až při úspěšné činnosti, prováděné s maximálním úsilím v náročných podmínkách. Většinou je pojmem talent označován nositel této struktury, tj. jedinec, který je mimořádně výkonný v určité činnosti. „Talentovaný jedinec projevuje schopnosti a zájem pro svou činnost, rychle si ji osvojuje a tvůrčím způsobem ji rozvíjí“ (Hýbner 1999).

Z formulovaného cíle výběru talentů pro sportovní činnost jednoznačně vyplývá, že uzlovým bodem predikce je *sportovní činnost*, již se jedinec věnuje a *učí*, v níž rozvíjí své *schopnosti* a další *vlastnosti osobnosti* a v níž podává *výkon*. Podle Kodýma tato ústřední teze vymezuje hlavní teoretická východiska koncepce výběru, jsou to:

- teorie činnosti (specificky *sportovní činnosti*)
- teorie učení (specificky *senzomotorického učení*)
- teorie osobnosti (specificky *osobnosti sportovce*)
- teorie výkonnosti (specificky *sportovní výkon*).

„Důkladné studium těchto teorií aplikovaných na podmínky sportu je nezbytné pro teoretické pochopení a objasnění nejdůležitějších problémů výběru talentů“ (Kodým 1978).

Teorie činnosti vychází z toho, že činnost člověka je proces vzájemného působení člověka a objektivní skutečnosti. Činností člověk uspokojuje své potřeby a zájmy. Důležitou vlastností činnosti je to, že nás orientuje v okolním světě. „Jestliže do činnosti vstupuje předmět, mluvíme o předmětné (praktické) zkušenosti. Činnost se dá poměrně snadno analyzovat na složky, což umožňuje její lepší poznání, odhalení jejích mechanismů a stanovení úlohy různých faktorů v činnosti“ (Kodým 1978).

Teorie sportovní činnosti objasňuje povahu sportovní činnosti, její specifické zvláštnosti, její vliv na formování různých vlastností osobnosti i projevy těchto vlastností v činnosti, ve sportovním výkonu. „Při analýze sportovní činnosti je nutno přihlížet k tomu, že sportovní činnost je spojena:

- s projevem svalové aktivity
- s ovládním vysoké techniky, vyžadující speciální

systematický a dlouhodobý trénink

- s úsilím o dokonalost a maximální výkonnost
- se sportovním bojem (se soutěživostí)
- s maximálním vypětím tělesných a duševních sil
- s vědomím odpovědnosti za výsledky sportovní činnosti“

(Demetrovič 1982).

Teorie učení „Chápeme jako aktivní proces, regulovaný vnitřními i vnějšími činiteli a podmínkami a také analýzou průběhu a výsledků vlastní činnosti, v němž jedinec překonáváním překážek zdokonaluje svou zkušenost (vědomosti, dovednosti, návyky),

charakteristiky svého vědomí a formy svého chování“ (Choutka 1981).

Senzomotorické učení je specifickým druhem učení a patří mezi významné podmínky výkonnosti.

Umožňuje rozvoj výkonnostní kapacity jedince a podávání standardního výkonu. „Znalost nejdůležitějších zákonitostí senzomotorického učení má proto zásadní význam pro zvyšování účinnosti pedagogického procesu ve sportovní činnosti při rozvíjení žádoucích pohybových schopností, dovedností, návyků a dalších vlastností, při rozvíjení a zdokonalování koordinovaných senzomotorických struktur“ (Jelínková 1984).

Teorie osobnosti sportovce objasňuje genezi, podstatu vlastností osobnosti sportovce, zejména schopností, temperamentu, charakteru a motivace, vyzdvihuje jejich determinovanost sportovní činnosti (aktivitou) a vysvětluje jejich funkci ve struktuře výkonnosti.

Teorie výkonnosti studuje zdatnost a výkonnost člověka. Zdatnost je charakterizována jako souhrn předpokladů organismu k optimální reakci na podněty prostředí a výkonnost jako schopnost podávat výkon. „Podle teorie výkonnosti je konkrétní výkon v určité činnosti podmíněn stupněm integrace všech vnitřních a vnějších podmínek“ (Dovalil 2002).

Mezi vnitřní podmínky patří především různé vlastnosti jedince (morfologické, fyziologické, psychické aj.), které se rozvíjejí pod rozhodujícím vlivem vnějších podmínek, z nichž nejdynamičtěji působí učení (výcvik, trénink).

Sportovní výkonnost je specifickou výkonností. Znamená podávat určitý výkon ve sportovní činnosti. Základním elementem sportovní výkonnosti je sportovní výkon, jímž se rozumí uvědomělé řešení konkrétního úkolu přesně vymezeného pravidly se snahou po nejvyšším možném efektu. „Struktura sportovní výkonu je různorodá a liší se dle charakteru sportovního výkonu jednotlivých druhů sportu“ (Kodým 1978).

4. 2. 1. Proces sportovní přípravy a stupně výběru talentů

Rozvoj specifických vlastností mladého sportovce (vnitřních podmínek–funkčních vlastností, psychických vlastností atd.) probíhá pod určitým vlivem vnějších podmínek (prostředí, materiálních a sociálních podmínek, zejména však pod vlivem vlastního procesu sportovní přípravy). Správně řízený sportovní proces uplatňuje všechny pedagogické zásady a metody a sleduje pedagogické cíle. Tím jsou dány předpoklady pro zdravý a harmonický rozvoj mladého sportovce.

„Specifickým cílem sportovní přípravy je rozvoj sportovní výkonnosti, který není v různých etapách vývoje rovnoměrný“ (Dovalil 2002). Výběr talentů patří k usilovně studovaným problémům současného sportu, zvláště vrcholového. Poměrně dlouhou dobu sportovního vývoje, a tedy i rozvoje sportovní výkonnosti jedince, je možno uměle rozdělit na kratší období čili fáze, jimž odpovídá příslušná organizační forma tělovýchovné práce.

Fáze předsportovní: Jedinec si postupně vytváří základní orientaci k některému sportu na základě spontánního prosazování vrozených dispozic i příznivých vnějších vlivů a podmínek. Probíhá v normální školní i mimoškolní tělovýchovné činnosti, včetně neorganizované.

Fáze základního tréninku: Jedinec je již zaměřen na určitý sport a účastní se organizované sportovní činnosti ve škole (pohybové a sportovní hry) i mimo školu (zájmové sportovní kroužky). V této fázi je trénink zaměřený především na všestranný rozvoj tělesné zdatnosti. Rozvíjejí se však nejen obecné pohybové schopnosti, ale i ty speciální schopnosti a vlastnosti, kterými jedinec vyniká nad ostatními. Postupně se zde vytváří předpoklad pro specializovaný trénink.

Fáze speciální sportovní přípravy: Jedinec má mimořádné předpoklady pro určitý druh sportovního odvětví. Trénink je specializován a je zaměřen na rozvoj specifických sportovních vlastností (pohybových i psychických) s cílem připravit jedince k podávání vynikajících sportovních výkonů. Probíhá ve sportovní třídách na základních školách (ZŠ)

a gymnáziích, ve sportovních centrech mládeže (SCM), v reprezentačních střediscích mládeže (RCM).

Fáze vrcholového tréninku: Jedinec dosáhne svého „hvězdného“ období, což se projevuje v podávání vrcholných sportovních výkonů. Vlastnosti sportovce dosahují submaximálních hodnot při podávání jak fyzických tak psychických výkonů. Vrcholný trénink je zaměřen na udržení a vyladění výkonnosti, velkou roli zde hraje psychologická příprava.

Z hlediska fází sportovní přípravy rozlišujeme v podstatě tři stupně výběru:

Spontánní výběr – dochází k němu v předsportovní fázi, tedy mimo vlastní sportovní přípravu a spočívá v tom, že v příznivém prostředí se uplatňují a projevují příznivé vrozené předpoklady, které vedou k zaměření na adekvátní pohybovou činnost. Disponovaný jedinec má spontánní zájem o určitou pohybovou činnost a dosahuje v ní mimořádně dobrých výsledků. Spontánní výběr stojí vně organizovaného vyhledávání talentů a je výsledkem „přirozeného“ působení prostředí.

Empirický výběr - probíhá ve fázi základního výcviku ve škole i mimo školu a provádí jej trenér, cvičitel nebo učitel prostřednictvím žákovy výkonu. Tito činitelé v důsledku svých odborných znalostí a dlouholetých praktických zkušeností jsou s to, víceméně intuitivně, označit vhodné jedince a doporučit je ke speciálnímu výcviku. Výběr probíhá většinou na úrovni jednoduchého pedagogického pozorování s použitím všeobecně známých empirických kritérií pohybové talentovanosti.

Odborný výběr - probíhá ve vyšších fázích sportovní přípravy a je zaměřen nejen na aktuální výkon, ale na předpoklady výkonu. Předpokládá použití vědeckých kritérií. Má dvě etapy výběru:

- a) **základní** – k zahájení speciální sportovní přípravy, provádí se v době přechodu ze základní do speciální fáze sportovní přípravy s cílem zodpovědně naučit jedince s výjimečnými výkonnostními předpoklady k náročné sportovní přípravě.

b) *speciální* – k reprezentaci na různé úrovni, uplatňuje se v průběhu speciální přípravy a v době vrcholové sportovní přípravy, kdy se jedná o výběr jedinců z maximálně výkonných, významné je tu posouzení psychologické.

„Odborný výběr provádí odborníci, kteří jsou k této práci vyzbrojeni vědeckými poznatky a objektivními vyšetřovacími metodami. Komplexnost odborného výběru zajišťuje objektivní postižení všech hlavních faktorů–aspektů talentu (morfologických, fyziologických, psychologických apod.) Zaručuje objektivní posouzení a hodnocení, takže mohou být vysloveny vysoce validní závěry“ (Kodým 1978).

K odbornému výběru dochází u adeptů dostatečně motivovaných, u nichž se vrozené i získané předpoklady výkonnosti již výrazně projeví a u nichž lze právem očekávat další sportovní růst a vývoj směrem ke sportovnímu mistrovství. Z řad nejúspěšnějších lze tímto výběrem po speciálním výcviku s přihlédnutím k dalším vlastnostem (zejména psychickým) určit reprezentanty.

Odborný výběr je nejzávažnějším a teoreticky nejnáročnějším stupněm výběru.

Z hlediska naší koncepce výběru soudíme, že výběr talentů nemůže být jednorázovou akcí, ale je dlouhodobým vícestupňovým hodnocením, které časově do značné míry odpovídá jednotlivým fázím sportovní přípravy.

„Prognózu o talentovanosti mladého sportovce můžeme učinit teprve po určité době sledování jeho sportovního vývoje“ (Kodým 1978).

„Jedinec, který je talentovanější, bude procházet tréninkovým procesem výrazně rychleji než méně talentovaní jedinci“ (Perič 2004). Domníváme se, že bychom se neměli unáhleně unáhleně specializaci, toto odůvodňujeme na stránkách věnovaných diskusi.

4. 2. 2. Principy výběru talentů

O principech výběru talentů se dočítáme v několika publikacích např. Demetrovič (1984), Koudelka (1979), Choutka a Dovalil (1991), Kodým (1978). Pro

diplomovou práci jsme si vybrali princip výběru od autora Kodýma, protože se zabývá přímo výběrem talentů pro stolní tenis.

Vypracovaná koncepce výběru sportovních talentů stolního tenisu podle Kodýma (1978) zahrnuje následující principy:

- a) **ideovost:** Zajišťuje správný přístup k talentu ve sportu, umožňuje jeho rozvoj a široké uplatnění. Uvádí do souladu dialektický vztah masovosti a vrcholové sportovní výkonnosti a respektuje společenskou potřebu uplatnění talentů v různých oblastech společenské činnosti.
- b) **vědecký výběr:** Vědeckost výběru vychází z víceméně propracovaných teorií, z nejnovějších poznatků vědy. Celá koncepce výběru musí být vědecky odůvodněna a experimentálně ověřena. Vědeckost je zaručena také přímou účastí odborných a vědeckých pracovníků při výběrovém procesu, používáním vědeckých technik, získávání údajů i jejich vědeckým zpracováním. Princip vědeckosti je v protikladu s praktikismem a rutinérstvím.
- c) **vzrůstající komplexnost výběru:** Tento princip odráží skutečnost, že s vyššími stupni výběru, a tím i vyšší sportovní výkonnosti, přibývá počet sledovaných aspektů talentu výběrových predikátorů a jim odpovídajících výběrových kritérií. V počátečních fázích výběru zařazujeme především predikátory dominantní a spíše dědičně determinované, v dalších fázích přistupují postupně ostatní prediktory.

„Princip vzrůstající komplexnosti výběru je v protikladu s jednostranností výběru. Při jeho nedodržení může dojít k přecenění či podcenění některých hledisek, což výběr znehodnocuje“ (Kodým 1978).

Teoretická východiska výběru talentů umožňují realizovat široké teoretické a experimentální bádání, které přináší cenné poznatky zvyšující efektivitu výběru talentů.

Prostudováním knih Dovalil (2002), Kodým (1978), Koudelka (1979), Demetrovič (1984), Chyba (1984), Hýbner (1999) a Hýbner (2002) jsme dospěli k názoru, že při výběru talentů jsou níže uvedené faktory výkonnosti, případně jejich skupiny, považovány za predikátory budoucí sportovní výkonnosti. Hodnotíme je prostřednictvím různých kritérií (metod, měřících přístrojů).

Faktory výkonnosti:

Antropometrické znaky:

- tělesná výška – optimum
- tělesná hmotnost – optimum
- optimální somatotyp

Psychofyzilogický rozvoj a odolnost :

- celkově dobrý tělesný rozvoj a zdravotní stav
- dobrý funkční stav ústřední nervové soustavy
- dobrá funkční trénovanost organismu jako celku i jeho dílčích systémů
- rezistence vůči nepříznivým vnějším vlivům

Motivačně emoční faktory – temperament:

- přiměřený stupeň motivace a z ní vyplývající aktivace i aspirační úroveň, potřeba výkonu
- emoční citová stabilita a vyrovnanost
- adaptabilita k neobvyklým sportovním situacím, odolnost vůči zátěži, frustrační tolerance

„Motivace však nesouvisí jen s tím, jak budou děti závodit či soutěžit. Můžeme mít dlouhodobou perspektivu“ (Perič 2004), z toho plyne rozvíjení morálně-volních vlastností sportovce.

Schopnosti a jim odpovídající dovednosti:

- senzomotorické schopnosti a dovednosti
- intelektuální a tvořivé schopnosti a dovednosti
- estetické schopnosti a dovednosti

Charakterové a interpersonální vlastnosti:

- ideové hodnoty, životní optimismus
- přiměřený (zdravý) stupeň sebevědomí, sebedůvěra
- optimální dominance, sebeuplatňování
- sociabilita, kooperativnost, ukázněnost
- odpovědnost, aktivita, samostatnost

Volní vlastnost:

- cílevědomost, bojovnost
- schopnost maximální volní mobilizace a vytrvalost
- odvaha (zdravě) riskovat, smělost
- sebeovládání, sebekázeň, trpělivost

5. Hlavní část

V hlavní části popisujeme způsob výběru talentů, jak se prováděl do roku 1990 a jakým způsobem je prováděn po roce 2000, tj. dnes.

Získali jsme materiál, který byl v minulosti pod statutem „důvěrný“ Koudelka (1979). Tento materiál popisuje, jak by měl vypadat výběr talentů stolního tenisu a určuje indicie, které se mají pro výběr talentů stolního tenisu použít. Dále jsme použili publikaci věnující se výběru talentů od Demetroviče (1984 a 1982).

V dnešní době se o výběru talentů pro stolní tenis dočteme v publikacích od Hýbnera (1999 a 2002). Bohužel obě publikace se tohoto tématu dotýkají pouze okrajově. Nejkomplexnějším a také nejpréhlednějším dokumentem o výběru talentů, ale pouze, co se týká parametrů pro výběr talentů, je dokument zveřejněný na internetových stránkách České asociace stolního tenisu (ČAST). Tento dokument obsahuje všechny parametry pro výběr talentů do sportovních center mládeže (SCM).

Každé sportovní odvětví má svou specifičnost ve výběru talentů, tak i výběr talentů ve stolním tenise je specifickým výběrem. Podle našeho názoru se liší hlavně způsob pohledu na talentovaného jedince z hlediska praxe a teorie. V diplomové práci se zaměříme hlavně na kritéria výběru, která jsou podle našeho názoru opomíjena a nedoceňována.

Vzhledem k tomu, že v minulosti byl výběr talentů shrnut do jedné publikace Koudelka (1979) a k dnešnímu dni nevyšla jiná publikace, ve které by se autor věnoval výběru talentů ve stolním tenise v takovém rozsahu jako Koudelka (1979), a protože se dnes postupuje podle stejné knížky, je hlavní část kratší. Podstatnou částí diplomové práce je diskuze, kde se snažíme o zdůvodnění návrhů změny pohledu na talentovaného jedince vzhledem k jeho výkonnosti a na výběr talentů ve stolním tenise.

5. 1. Výběr talentů ve stolním tenise

„Cílem výběru talentů ve stolním tenise je vybrat jedince, u nichž je možno perspektivně očekávat maximální rozvoj schopností odpovídajících požadavkům, které na ně klade vrcholová sportovní činnost“ (Demetrovič 1982).

„Výběr má prognostický charakter. Nestačí zjistit současný stav, ale i předpovídat výkonnost hráčů do budoucna“ (Chyba 1984).

V diplomové práci se věnujeme výběru, respektive kritériím výběru talentů hlavně ve fázi, kdy se talentovaní jedinci vybírali; dříve do tréninkových středisek mládeže (TSM), následně do středisek vrcholového sportu (SVS) a jak jsou talenti stolního tenisu vybírání dnes do sportovních center mládeže (SCM). V literatuře jsme nenašli žádné zmínky o výběru talentů do roku 1979, proto se mu nevěnujeme ani v historickém přehledu vývoje stolního tenisu.

Výběr talentů je rozdělen na dvě části. V první části je vysvětlován způsob výběru talentů stolního tenisu před rokem 1990 do TSM a SVS. Druhá část je zaměřena na výběr talentů, jak je prováděn dnes, respektive po roce 2000 do sportovních center mládeže.

5.1.2. Výběr talentů do roku 1990 pro TSM a SVS

Cílem výběru talentů do tréninkových středisek mládeže bylo vybrat jedince, u nichž bylo možno perspektivně očekávat přeřazení do středisek vrcholového sportu mládeže.

Výběr talentů byl prováděn specializovaným odborným komplexním výběrem. Byl to výsledek dlouhodobého pozorování hráčů v přípravě v oddílech stolního tenisu.

Výběr měl určit přítomnost potřebných schopností jedince pro mimořádně náročný specializovaný výcvik v TSM, později ve střediscích vrcholového sportu mládeže (SVS-M), která byla součástí středisek vrcholového sportu a předpoklady k vynikající sportovní výkonnosti hráče. Dále uvádíme pouze jeden společný název pro střediska vrcholového

sportu mládeže a střediska vrcholového sportu. Pro zajímavost bychom chtěli říci, že tréninkových středisek mládeže bylo několik, například; TSM Kladno, TSM Slaný, TSM Vlašim, TSM Praha, TSM Malacky, TSM Topoľčany a mnoho dalších. Naproti tomu střediska vrcholového sportu byla pouze v Praze, Ostravě a Bratislavě.

V této kapitole popisujeme, jak se výběr do tréninkových středisek mládeže prováděl před rokem 1990. Vycházeli jsme přitom z knížek autorů, které uvádíme výše a také z osobních praktických zkušeností získaných během působení v různých TSM.

Výběr se prováděl v zájmových kroužcích stolního tenisu na základních školách, v oddílech stolního tenisu a v přípravkách TSM. Výběr byl prováděn ve dvou rovinách. První rovinou byla výkonnost vybíraného jedince. Druhou rovinou byla jeho fyzická vyspělost.

Výkonnost hráče byla brána podle umístění na celostátním žebříčku, anebo podle umístění na žebříčku Čech či Slovenska, případně na krajských žebříčcích. Podle těchto výsledků byli hráči pozváni na kontrolní testy fyzické zdatnosti do TSM, která si je vyhlédla. Vesměs se jednalo o TSM nejbližší k bydlišti vybraného hráče.

Testy se skládaly ze dvou částí: - z *obecné fyzické zdatnosti*; z běhu na 50m, skok do dálky z místa, běh na 12 minut a další. Těmto testů se říká: Testy; Všeobecné tělesné přípravy (VTP).

- z *speciální zdatnosti*; zde byla testována například rychlost reakce, zkouška postřehu, přesnost podání a další. Tyto testy jsou označovány jako: Testy; Speciální tělesné přípravy (STP).

Testy, které TSM používala, byly direktivně nařízeny přímo Československým svazem stolního tenisu. Testy, které musel adept na místo v tréninkovém středisku splňovat, byly předem dány a uváděny pod statutem „důvěrný“ v knize Koudelka (1979).

Přesné znění testů a dalších kritérií důležitých pro výběr hráče do TSM uvádíme v příloze diplomové práce číslo 1 pro výběr talentů před rokem 1990 a číslo 2 pro výběr po roce 2000.

Hráč byl přijat do TSM, když vyhověl ve výběru zadaným požadavkům, se vstupem hráče do TSM museli souhlasit také rodiče vybraného hráče. Po tomto přijetí se hráč účastnil pravidelných tréninkových jednotek. Trénink byl každý den tři hodiny, někdy i

dvakrát denně. Trénovalo se s vrstevníky, ale také se sparingpartnery, představovali je hráči 2. ligy, někdy i ligy první.

Vhodný věk podle Demetroviče (1984) pro výběr talentů stolního tenisu do TSM byl mezi 8–10 lety, experimentálně se mohlo vybírat od 6–7 let.

Hráči, kteří přerostli výkonnostně TSM, byli zařazováni do SVS, v těchto střediscích se trénovalo stejným způsobem, ale objem zatížení byl ještě větší než v TSM a sparingem byli hráči hlavně z 1. ligy. Hráči v těchto střediscích vyjížděli pravidelně na mezinárodní turnaje a soustředění. Hráči jak TSM tak SVS byli zařazováni do reprezentací své věkové kategorie. Pokud dosahovali velmi vysokých výkonnostních výsledků v kategoriích vyšších, byli zařazováni též do reprezentací těchto věkových kategorií. Takovými hráči byli například bratři Brodové, nebo Grmann.

Správná metodika výběru podle Demetroviče (1984) a Koudelky (1979) hledá odpověď na otázky:

1) jaké schopnosti jsou potřebné pro stolní tenis?

- rychlost pohybové reakce, rychlost pohybu a rychlost změny směru pohybu, orientace v prostoru, postřeh, obratnost, kloubní pohyblivost, psychická odolnost apod.

2) jak je možno tyto schopnosti co nejdříve poznat, zhodnotit a stanovit spolehlivou předpověď jejich dalšího vývoje?

- čím mladší děti tím, větší riziko předpovědi.

3) v jakých podmínkách a jakými prostředky je možno zabezpečit optimální rozvoj potřebných schopností?

- vhodné rodinné podmínky, dobré tréninkové možnosti, kvalitní vedení tréninku se správnou metodikou a organizací.

Důležité je přihlížet kompenzačním jevům. Některá vysoce vyvinutá schopnost

(např. rychlost pohybové reakce) dokáže nahradit méně vyvinuté schopnosti (např. rychlost pohybu dolních končetin).

Výběr není jednorázovou záležitostí. Hledání a určování talentů je věcí dlouhodobou a musí mít úzkou vazbu na sportovní přípravu mládeže; tzn., že musíme nechat děti, aby se projevily ve sportovní činnosti, vést je a k talentu se vyslovovat postupně. Výběr je tedy záležitost etapovitá a stupňovitá.

Předpoklady, které se při výběru talentů do TSM zohledňovaly:

- a) věkové hranice
- b) zdravotní (např. doporučení lékaře, atd.)
- c) morfologické (např. výška, váha, atd.)
- d) výkonnostní (např. umístění na žebříčku, atd.)
- e) specifické (např. rychlost reakce, postřeh, obratnost, atd.)
- f) pedagogické hledisko (např. vyhodnocení testů VTP a STP, dobrý prospěch, písemný souhlas rodičů s účastí v TSM, apod.)
- g) genetické

V období mezi lety 1990 až 2000 výběr talentované mládeže ve stolním tenise neměl koncepční řád, který by zajišťoval systematickou práci s talentovanou mládeží. V tomto období se objevují podnikatelé, kteří investují velké množství peněz do klubů stolního tenisu, tak se vytváří podmínky pro stolní tenis, ale stěží je zajišťován, je-li vůbec zajištěn, kvalitní a odborně vzdělaný trenér. Problém vzniká také v momentu, kdy podnikatel skončí s dotováním oddílů a hráči se přesouvají na jiné místo, kde mají možnost trénovat a věnovat se stolnímu tenisu.

V roce 1999 usnesením vlády č. 642 ze dne 23.června1999 a usnesením vlády č. 718 ze dne 16. července 1999 se od roku 2000 zřizují Sportovní centra mládeže (SCM). Metodickým pokynem ze dne 11. ledna 2001 č.j. 32 505/1999-52 jsou odsouhlasena SCM pro Českou asociaci stolního tenisu v šesti městech České republiky (TJ Nová Huť Ostrava, SKST Baník Havířov, TJ Spartak Hluk, SKST Vlašim, Robot Mokré Lazce,

SKST Hodonín) (zdroj www.msmt.cz).

„SCM byla Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) oficiálně zřízena k 1. červenci 2000, jsou jedním ze článků komplexní struktury státní podpory talentovaných sportovců. Sportovec v současné může dobře podstupovat specializovanou sportovní přípravu od sportovní třídy základní školy přes SCM (variantně pro užší skupinu sportovní gymnázium) do resortních sportovních center Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany. V případě vynikajících sportovních výsledků je obvykle zařazen do reprezentačních výběrů jednotlivých sportovních svazů“ (pramen: www.jirisuchy.cz)

5. 1. 3. Výběr talentů po roce 2000 pro SCM

O výběru talentů ve stolním tenise jsme se dočetli a prostudovali v publikacích Hýbner (1999 a 2002), ale u tohoto autora je výběr talentů ve stolním tenise popsán velmi okrajově. Jediný pramen, který uvádí všechny požadavky, hlavně praktické, na hráče, který má být zařazen do sportovního centra mládeže, je pramen internetových stránek České asociace stolního tenisu (ČAST) (pramen: www.ping-pong.cz). Bohužel není tak podrobně propracován, jako byl v minulosti materiál od Koudelky (1979).

K dnešnímu dni nebyla vydána žádná publikace zabývající se přímo vlastním výběrem talentů stolního tenisu a kritérii pro vstup talentovaného hráče stolního tenisu do SCM. To je důvod, proč vycházíme, uvádíme a citujeme pouze z pramene portálu České asociace stolního tenisu (pramen: www.ping-pong.cz). Při popisu a hodnocení výběru talentů do SCM se vychází hlavně z osobní zkušenosti, získané působením v oddíle zařazeného do systému SCM.

Etapy výběru talentů ve stolním tenise dělí Hýbner (2002) následovně:

Spontánní výběr – mimo organizovanou společnost

Empirický výběr – učitelé tělesné výchovy ve školách

Základní odborný komplexní výběr – sem jsou zařazovány výběry prováděné do oddílů stolního tenisu na základě testů VTP (od věku 13 let).

Specializovaný komplexní výběr – sem řadí autor Hýbner (2002) výběr do vyšších forem přípravy (do SCM) na základě dlouhodobého sledování výkonnosti.

Zde je vidět, že hráči jsou do sportovních center mládeže vybíráni stejným způsobem jako v minulosti a to hlavně na základě jejich výkonnosti. To znamená, že nejdůležitějším bodem výběru je hráčovo umístění na celostátním žebříčku. Hráč se umísťuje na žebříčku na základě bodovacích turnajů mládeže, kterých se účastní během roku. Dále je do žebříčku započítáván hráčův výkon v dlouhodobé soutěži, které se účastní. Vzhledem k umístěním na žebříčku jsou hráči udělovány body. Tyto body slouží k přehlednějšímu posuzování talentovaného jedince za celý rok, jsou východiskem pro posuzování hráče, který má být zařazen do SCM.

Výběr je prováděn ve dvou fázích. První fází je vyhlédnutí talentovaného hráče podle umístění na žebříčku. Druhou fází výběru je hodnocení dalších kritérií podstatných pro výběr a zařazení hráče do sportovního centra. Tato kritéria se v podstatě nezměnila od doby před rokem 1990.

„Při výběru talentů je třeba zohlednit více hledisek, která všechna ovlivňují předpoklady k pozdějšímu dosažení vysoké sportovní výkonnosti. Hovoříme o komplexnosti výběru“ (Hýbner 2002).

Po prostudování knihy od autora Hýbnera (2002) jsme se ztotožnili s jeho rozdělením hledisek výběru talentů ve stolním tenise, která se dnes při výběru talentů do SCM zohledňují. Těmito hledisky jsou:

- a) *výkonnost* (tělesná výkonnost zjištěná testy STP a VTP, apod.)
- b) *zdravotní stav* (dobrý zdravotní stav dává předpoklady k absolvování náročného tréninku)
- c) *dědičnost* (příslušníci sportovních rodin mají předpoklady pokračovat v tradici (Hýbner 2002))
- d) *morfologické aspekty* (výška, váha, apod.)
- e) *psychologické vlastnosti* (zkoumají se charakterové vlastnosti hráče)
- f) *sociologické podmínky* (rodinné poměry, vliv zatížení studiem atd.)
- g) *pedagogické hledisko* („Ve vyšším stupni výběru trenér vyslovuje prognózu dalšího vývoje“ (Hýbner 2002))

h) *proces učení* („Schopnost vnímat, stupeň tvořivosti“ (Hýbner 2002))

Hodnocení hráče po stránce fyzických předpokladů vychází z minulosti. Používají se stejné, nebo doplněné testy STP a VTP, podle kterých se hodnotilo už před rokem 1990.

Těmito testy VTP jsou například:

- a) člunkový běh
- b) bumerangový běh
- c) skok daleký z místa
- d) vějířovitý běh
- e) běh na 12 min

Testem STP je například tzv. „test reakčních schopností“ a hloubka předklonu.

Žádný jiný test na STP není v materiálech s kritérii výběru uváděn. To je nejspíš také důvodem, proč trenéři vybírající talentované hráče, testují hráčovi STP podle testů z minulosti. Otázkou je, jestli tyto schopnosti trenéři vůbec testují, osobně jsem se v dnešní době s tímto způsobem testování nesetkal.

5.2. Hodnocení výběru talentů

O výběru talentů bylo napsáno hodně publikací už v bývalém ČSSR, některé z nich měly dokonce i status „důvěrné“ – pouze pro potřeby vrcholového sportu (Jelínková 1984, Šiške 1990, Demetrovič 1992). Další knihy byly vydány jako publikace pro veřejnost, nebo jako metodické dopisy Ústředního výboru ČSTV (např. Demetrovič 1982).

Dnes se o tématu specifčnosti výběru talentů stolního tenisu můžeme dočíst v odborném časopise (např. Stolní tenis), dle našeho názoru jde pouze o jaké si „glosování“ už známých věcí, nepřináší to bohužel nic nového. Dále se s tímto tématem setkáme na internetových stránkách věnujících se problematice stolního tenisu (např. [www.ping-](http://www.ping-pong.cz)

pong.cz).

V roce 1974 byla v ČSSR věnována zvláštní péče talentované mládeži vznikem sportovních středisek. Vznikala tréninková střediska mládež, střediska vrcholového sportu a k nim přidružená střediska vrcholového sportu mládeže. Mladí sportovci v těchto střediscích dostávali nejlepší péči jak ve formě vybavení, tak v podmínkách tréninku. Hráči trénovali s kvalitními sparingpartnery několik hodin denně (až 6 hodin denně). Tito hráči vyjížděli běžně na mezinárodní turnaje a mezinárodní soustředění (např. do Japonska). Byla dokonce armádní sportovní střediska (Dukla), kde talentovaní hráči, kteří se dostali do věku nástupu povinné základní vojenské služby, mohli běžně trénovat několik hodin denně, aby nebyl narušen tréninkový proces a výkonnostní růst těchto hráčů. Tato střediska se účastnila nejvyšších domácích soutěží. Například Dukla Trenčín byla zároveň armádním střediskem vrcholového sportu a doplňovala tak civilní střediska vrcholového sportu.

Po listopadu 1989 došlo k hromadnému uzavírání těchto sportovních středisek mládeže. V roce 1996 na mezinárodním turnaji v rakouském Linzi byl turnaj pořádán na půdě místního vrcholového sportovního střediska. Toto středisko velice připomínalo naše zrušená střediska vrcholového sportu, hráči tu měli možnost kvalitního tréninku, ale též veškerou dostupnou regenerační péči.

Čas však ukázal, že rušená střediska měla svůj význam, proto vznikají v roce 2000/2001 tzv. sportovní centra mládeže a reprezentační centra mládeže (RCM).

Domníváme se na základě praktických zkušeností, získávaných během praxe v SCM, že se systém výběru talentů do center nezměnil, jak je navíc patrné z předchozích stránek práce.

Neustále se mluví při výběru talentů o zavádění nových forem a metod, přesto přetrvává systém kvót, tj. že do středisek se dostanou pouze hráči a hráčky umístění na daném místě na žebříčku, kteří splní další podmínky dané pro vstup do střediska. Zde narážíme na problém rané specializace, která je nutná, aby se hráči umístili co nejvýše na žebříčku a tím získali možnost vstupu do SCM.

5. 3. Účast mladých talentů v soutěži dospělých

Někteří trenéři zastávají názor, že mladý sportovec musí startovat v soutěži dospělých, aby získal zkušenosti a ty pak využil ve své kategorii, což je pro mladého hráče přínosem. S tímto názorem, ale nelze souhlasit. Domníváme se, že je tu negativní vliv na hráče hlavně po psychické stránce. Nemyslíme si, že názor trenérů, kteří tvrdí: „Mladým hráčům prohry nevadí“, je správný názor. „Je to pouze jakési přání těchto trenérů“ (Dvořák 1989). Ve skutečnosti si vzpomeňme na sebe, kdo z nás rád prohrává? S dětmi je to ještě komplikovanější, protože děti jsou hravé, soutěživé a je tudíž logické, že se chtějí těšit z vítězství. Bohužel tento start v soutěži dospělých jim kolikrát radost z vítězství neumožní. Mladým hráčům jsou uštěďřovány prohry, které podle nás mají dopad na dětskou psychiku. U hráčů může vznikat pocit úzkosti, kdy později pouhá předtucha neúspěchu může vést k pocitu bezmocnosti, z toho vyplývající možnost sníženého sebevědomí. Mladý sportovec může být postupně frustrován nedosažením takové úrovně výkonu, která odpovídá jeho aspirační úrovni a požadavkům trenéra. Samozřejmě se tento negativní jev nemusí neprojevit ihned, šrámy na dětské psychice se neustále sčítají a projeví se v momentu, kdy to nejméně potřebujeme a očekáváme, tedy v kategorii dospělých. Kumuluje se tu také problém objemů tréninkového zatížení, který je od mládí obrovský, hráč je přesto neustále ochoten trénovat dvoufázově a na soustředěních i třífázově, ale najednou se objeví mladší hráč, který tohoto hráče začne porážet. Tento dospělý hráč zákonitě ztrácí motivaci k dalšímu tréninku, protože nemůže zvednout svůj objem tréninkových hodin. Takový hráč si je pravděpodobně vědom toho, že tomuto sportu už nemá co dát. Následuje poté časté uchýlení se k alkoholu, kde hledá možnost odreagování. Stolní tenis hraje třeba i nadále, ale jen proto, aby nemusel neustále poslouchat, kolik že do něj bylo vynaloženo finančních prostředků. Zde nastává moment, kdy se z talentů stávají průměrní ligoví hráči, ale trenéři neustále doufají, že talenti, kteří přicházejí po nich, zvednou úroveň stolního tenisu. Že to budou oni, kdo dokáže realizovat přání o vysoké úrovni stolního tenisu. Bohužel zatím není žádný trenér ochoten změnit pohled na výběr talentované mládeže a tudíž i samotný výběr talentů. Neustále se totiž

opakuji stejné chyby jako v minulosti bez viditelných změn k lepšímu.

5. 4. Kolektivní myšlení talentovaného jedince

Mít talentovaného jedince ale ještě neznamená výhru. Ačkoli je stolní tenis individuálním sportem, potřebujeme jedince, který je ochoten „pracovat“ pro tým. Domníváme se, že by nám toto mohlo zajistit lepší výsledky, protože „týmový duch“ dokáže hráče vyburcovat k maximálním výkonům. Pro takové tvrzení jsme nenašli oporu v literatuře, ale z praxe a i zkušeností s týmovými sporty to vidíme z našeho pohledu jako opodstatněné. Na mnoha školeních, trenérských seminářích se o tomto způsobu myšlení hráčů mluví, mluví se o tom, jak hráče vychovávat ke kolektivnímu myšlení. Bohužel se setkáváme s přesným opakem. V celé společnosti se čím dál více prosazuje lhostejnost, závist, která u některých jedinců přechází až v nenávist se všemi důsledky. Konkurenci je třeba chápat jako prostředek ke zkvalitnění a ke zdokonalování se. Je potřeba naučit mladé sportovce, ačkoli tomu dnešní doba nepřeje, vážit si, uznávat a respektovat lepšího a tím se také naučit vážit si lidí, kterým se v životě podařilo dosáhnout výsledků. V dnešní době si čím dál víc hráčů všímá pouze sebe a nezajímá je kolega z družstva. Nejpodstatnější totiž je, že budu preferovaný já, že mám vytvořené podmínky. Největším kamenem úrazu kolektivního vnímání je to, že když já sedím na lavičce, proč bych měl fandit a přát úspěch kolegovi z družstva, když při jeho neúspěchu nastoupím na jeho místo v sestavě. Bude se psát o mně a ne o něm, tak proč mu mám fandit, když by se vše obrátilo proti mně. S těmito názory se setkáváme při několika mezinárodních, ale i domácích sportovních kláních. Bohužel tyto názory vyplynuly z běžného rozhovoru mezi sportovci, nešlo o žádný výzkum ani o systematicky kladené otázky. Právě to je důvod, proč nás tyto věty, řečené v podstatě mezi „řádky“, velmi znepokojily. Tady je největší rozdíl mezi našimi družstvy a družstvy zahraničních sportovců, kteří ačkoli sedí na lavičce, fandí svému spoluhráči s plným nasazením. Jedním z příkladů může být příklad švédských stolních tenistů, kteří na každém mistrovství světa, mistrovství Evropy všichni, hráči a členové realizačního týmu, sedí na

jedné lavičce, fandí svým spoluhráčům s plným nasazením.

Domníváme se, že bychom měli na závěrečná soustředění pozvat hráče, kteří jsou nominováni a pojedou např. na MEJ, aby se stmelilo družstvo a vytvořil se „týmový duch“ družstva. Je samozřejmé, že může některého nominovaného hráče potkat zranění, což se mimochodem v minulosti několikrát stalo, a proto by se ve sportovních střediscích měli připravovat případní náhradníci. „V neposlední řadě mají špatný vliv na kolektivní myšlení samotní rodiče, kteří jsou ochotni obětovat nemalou finanční částku či dar jako ohodnocení výsledků své ratolesti. Bohužel je to přesně ten případ, kdy ačkoli družstvo prohraje, je sportovec spokojen, protože on dělal nejvíce bodů, tak proč být smutný, když já stejně dostanu odměnu“ (Dvořák 1989).

Jedinec s dobrými morálně-volními vlastnostmi zůstane smutný, ačkoli dělal plný počet bodů, že jejich družstvo utrpělo porážku. Tito jedinci jsou přínosem pro každý tým. Jedním z takových sportovců je Milan Orłowski, který dokázal na MS dospělých v Göteborgu 1985 stmelit kolektiv naší reprezentace natolik, že se nám podařilo získat na tomto MS dvě stříbrné medaile.

Dalším příkladem jsou celky čínských, švédských či německých sportovců, kteří jsou vždy všichni na lavičce u právě probíhajícího utkání jejich družstva a urputně fandí svým spolubojovníkům. Jak uvádí ve své publikaci Šiške: „Vítězové se ke svému okolí chovají přátelsky, jsou ochotni pomoci“ (Šiške 1990). Takovou pomocí může být například mohutné povzbuzování kolegů z týmu. Tato týmová soudržnost může zvednout osobní sebevědomí hráče natolik, že je schopen podat abnormální výkon. Bohužel pro takové tvrzení jsme nenašli oporu v literatuře.

6. Regenerace mladých sportovců

Tuto kapitolu uvádíme proto, že se domníváme, ačkoli se regenerace netýká přímo vlastního výběru talentů, patří k talentované mládeži, ale nejen k ní. Regenerace talentovaného jedince je důležitým momentem jeho vývoje. Bohužel z vlastních zkušeností, získaných působením v různých oddílech stolního tenisu, víme, jak je tato část tréninkového procesu nedoceňována.

V každé dostupné literatuře se dočteme o regeneraci (Kombercová 1952, Holleger 1977, Pavlová 1998, Kolarovits 1984), o jejich příznivých vlivech na organismus, a to nejen mladý. Mnozí hráči stolního tenisu bojují ve hře za stolem, ale zapomínají na své svaly před výkonem. „Své svaly nezahřejí a nemohou potom podat nejlepší výkon, proto je třeba před samotným výkonem svaly zahřát strečinkem“ (Hodges 1993).

Již od počátku sportovního života sportovce bychom mu měli vštěpovat potřebu a nutnost kompenzačních cvičení. Prvním, kdo má tuto možnost, je trenér, který bezprostředně působí na své svěřence. Trenér by měl vysvětlit a umět předvést kompenzační cviky. Bohužel se setkáváme i s takovými trenéry, kteří na svých tréninkových jednotkách buď neprovádí kompenzační cvičení vůbec, anebo řeknou dětem: „Tak se protáhněte“. Jak sportovci, kteří se do té doby nesetkali s takovým cvičením, nebo cvičí špatně, mají sami cvičit? Pak to dopadne tak, že si „něco“ zacvičí, aby byl klid. Bohužel to nemá žádný pozitivní účinek na organismus sportovce.

Dalším způsobem regenerace je možnost masáží či saunování. V sauně dochází k velkému snížení svalového tonusu, zvětšení kloubní pohyblivosti, kterou můžeme zvýšit zařazením strečinkového cvičení. „V sauně se zvyšuje látková výměna, dochází ke svalové a psychické relaxaci“ (Pavlová 1998).

V TSM a SVS byla regenerace sportovců včleňována do systému tréninkového týdne. Například v TSM Strojár Malacky byl regenerační den, respektive dopoledne, včleněn na pondělí. Vycházelo se z toho, že soutěže a turnaje jsou pořádány o víkend, ale v podstatě záleželo na dobrovolnosti hráče jestli tyto procedury bude navštěvovat či nikoli. Dalším příkladem starosti o regeneraci sportovců byla výstavba stolnotenisového komplexu

včetně regeneračních „pavilonů“ v TSM a SVS Vlašim anebo SVS Bratislava.

V dnešní době k takovým výstavbám nedochází, je samozřejmé, že je to hlavně z finančních důvodů. V dnešní době vyjde mnohem laciněji docházet do nějakého smluvního rehabilitačního centra. Bohužel problém nastává v momentu, kdy hráči nemají návyky regenerace a není jim dostatečně vysvětlována prospěšnost regenerace pro organismus a celkový sportovní výkon. Dnešní docházení na rehabilitaci je ještě daleko více na dobrovolnosti a mnohdy také na finanční spoluúčasti sportovce, hlavně v menších oddílech.

„Po každé hře by se na závěr měli sportovci věnovat několik minut uvolňovacím cvičením, které pomůžou snížit únavu“ (Kolarovits 1984). Hráč odcházející z tréninkové jednotky končící kompenzačním cvičením je uvolněnější jak po stránce fyzické, tak po stránce psychické. Máme s tímto způsobem ukončení tréninkové jednotky dobré zkušenosti, proto svým svěřencům tato cvičení doporučujeme a předcvičujeme.

7. Diskuse

Srovnání TSM a SCM

Bohužel musíme konstatovat na základě srovnání výběru sportovních talentů stolního tenisu v této práci a na základě vlastních praktických zkušeností, že se způsob výběru talentů nezměnil za více jak 30 let. Nejspíše se nezměnil proto, že jsme se nepoučili z chyb z minulosti. Problém vidíme v tom, že za talentovaného hráče neustále považujeme takového hráče, který se umístil vysoko na žebříčku. Čím je hráč výše, tím je talentovanější. Bohužel málokterého z trenérů posuzujících talent a provádějících výběr talentů zajímá, jak se hráč na dané umístění dostal. Nezkoumá se, ačkoli se to uvádí v požadavcích při výběru hráče do SCM, kolik let hráč trénuje a kolik hodin denně a s kým trénuje.

Domníváme se, že nemůžeme chtít od hráčů, kteří trénují od šesti let a dříve, aby byli na špičce dvacet let a více. Hráči jsou potom unaveni psychicky a objevují se zdravotní problémy, které jsou zapříčiněné velkým zatížením hlavně v raném tréninkovém procesu. Zde narážíme na problém rané specializace, která je nutná, aby se hráči umístili co nejvýše na žebříčku a tím získali možnost vstupu do SCM.

Dle našeho názoru a praktických zkušeností lze jen těžko považovat za talentovaného jedince osmiletého hráče trénujícího od pěti let čtyři hodiny denně, takový jedinec může hrát i velmi špatnou technikou a poráží ostatní hráče svou jistotou úderu. Domníváme se, že je takový hráč pro výkonnostní a vrcholový sport dospělých neperspektivní.

Děti, které trénují tak brzy, znají pouze stolní tenis a nic jiného. Tyto děti jsou jednostranně přetěžovány. Dětem chybí celistvý rozvoj organismu, který je ve vývoji jedince nepostradatelný. Tento rozvoj celého organismu se nám v budoucnu vrátí tím, že u jedince omezíme svalové dysbalance a další zdravotní problémy, vznikající z nedostatečného, nebo jednostranného zatěžování organismu sportovce. Před lety na kadetském soustředění v Sedlčanech byl hráč, který se sice umístil na 2. místě celostátního žebříčku kadetů, ale neuměl ani jezdit na kole a neměl vštípené ani základy plavání, a to

vše ve věku 12 let. Jeho jméno dnes navíc nikdo nezná. Za všechny případy rané specializace uvádíme jako příklad hráče Grmana a bratry Brody, všichni byli mistry Evropy v kadetech, jako nadějní byli nasazováni do juniorských reprezentačních výběrů, jako perspektivní hráči byli v juniorském věku vybíráni do reprezentace dospělých, ale když dovršili věk seniorské reprezentace a čekalo se od nich zúročení zkušeností a zisk medailí na mezinárodních soutěžích, nepřišlo nic. Tito hráči dostávali tu nejlepší péči, která byla možná, od raného mládí. Absolvovali např. třikrát soustředění v Japonsku, hráli s nejlepšími sparingpartnery, kteří byli k dispozici, a ptáme se: „Kde jsou dnes, kdo je zná?“

Raná specializace přináší v pozdějším věku problémy pohybového aparátu. Svalová hmota totiž roste rychleji, než se stačí rozvíjet klouby a kosti sportovce vzhledem k jeho biologickému věku. Dostáváme se též k problému regenerace, nedostatečná regenerace je problémem i v dnešní době, kdy je zanedbávaná, jelikož pro mnohé trenéry je mladý talentovaný jedinec pouze „jakýmsi číslem“ či „kusem“, jež „propustí“ ze svých služeb v momentu, kdy hráčův špatný zdravotní stav mu neumožňuje plnit trenérovu požadavky na výkonnost a s tím trenérovi ruku v ruce jdoucí dobré hodnocení trenéra.

Domníváme se, že mnoha trenérům dnešní pohled na výběr talentovaného jedince vyhovuje. Dle našeho názoru vše vychází ze dvou důvodů. Prvním důvodem může být to, že trenéra zajímá pouze výsledek v kategorii, ve které působí, jelikož za ten je hodnocen. Už se nedívá tolik do budoucna, tím myslíme hlavně kategorii dospělých, jestli bude hráč schopen své umění zúročit na světové úrovni a nejen v rámci České republiky. Druhým důvodem může být možná pohodlnost trenéra změnit dlouho zavedený „fungující“ systém výběru pro jeho věkovou kategorii hráčů.

Při výběru mladé talentované mládeže by měli trenéři provádějící tento výběr zohledňovat fakt, že s daným sportovcem budeme muset pracovat několik let. Souhlasíme s tím, že sportovec musí splňovat určité pohybové dovednosti a fyzické předpoklady.

V dnešní době, kdy se peníze na sport shání neustále těžším a těžším způsobem, bychom investice do mladých talentů a jejich zdokonalování měli promyšlet mnohem hlouběji a nezapomenout posuzovat další vlastnosti sportovce, o kterých se pouze hovoří, ale prakticky se tak neděje. Neustále čteme, že sportovec by měl mít ty a ty pohybové dovednosti, ty a ty vlastnosti. Samozřejmě se nevynechá ani psychická stránka sportovce,

ale bohužel se na ni neklade takový důraz, jaký by si podle našeho názoru zasloužila. Problémem, který se neprojeví hned v mládí, kdy jedince považujeme za talentovaného, jsou morálně-volní vlastnosti. Jde o takové vlastnosti, které z běžného sportovce dělají špičkového sportovce.

Naskytá se otázka, jak tyto vlastnosti poznat v mládí. Domníváme se, že jednou možností by mohlo být mít možnost pozorovat hráče v domácím prostředí, čili jak se chová ke svým rodičům, jak se rodiče chovají k němu a k sobě navzájem.

„Mít možnost se setkat s rodiči na různých společenských či kulturních akcích. Po získání těchto informací by se dalo hodnotit, co po kterém rodiči dítě zdědilo“ (Dvořák 1989).

Další možností může být psychologický dotazník, který by vyplňovali jak rodiče, tak samotný sportovec. Tento přístup by mohl umožnit částečnou eliminaci nevhodného typu jedinců pro seniorskou reprezentaci a vrcholový stolní tenis. Sportovec musí mít také chuť na sobě neustále pracovat, zdokonalovat se. Tím myslíme po všech stránkách, nejen herních. Čím dál více v pozdějším věku totiž vystupuje do popředí psychická odolnost a morálně-volní vlastnosti sportovce.

Morálně-volní vlastnosti hráče, které jsou neméně důležitým faktorem, bychom mohli posuzovat například pozorováním vztahu sportovce k tréninku, k práci, ke kolektivu. Měli bychom mít možnost setkat se s rodiči sportovců a vidět, jak se děti k rodičům chovají. Vyvarovali bychom se tak nesčetných zklamání, kdy do talentovaného jedince investujeme nespočet prostředků a on po dosažení 18 let sportu zanechá místo toho, aby začal podávat vrcholné výsledky na mezinárodních soutěžích, a tak zúročil dlouholetou přípravu. To vše vzniká v momentu, kdy jedinec dělal sport z donucení, anebo se projeví genetická informace druhého rodiče, který sportu neholduje. Toto se stalo jedné československé tenisce, kterou při juniorském turnaji ve Wimbledonu více zajímaly šperky než samotný turnaj. Když její otec šperky vyhodil z okna, hráčka se spolu se svou matkou objaly a začaly brečet. Její otec nemohl pochopit, kde se to v ní vzalo. Bohužel pro tohoto pána zdědila jeho dcera vlastnost většího zájmu o šperky než o sport po matce.

Jedinec by měl na sobě neustále pracovat, být zdravě ctižádnostivý, měl by být veden ke kolektivnímu myšlení přesto, že stolní tenis je individuální sport. Toto nám předvedli

hráči Švédska, kteří dokázali svůj tým tak stmelit, že v roce 1989 porazili do té doby famózní hráče ČLR 5:0. Vybudovat takový tým je dlouhodobá záležitost, práce celého realizačního týmu, který se na přípravě podílí.

Jak je vidět v diplomové práci, systém výběru talentů stolního tenisu do středisek, ať již do bývalých TSM, či dnešních SCM je založen hlavně na empirických a statistických podkladech. Výběr je dělán hlavně pomocí tzv. kvót. Kvóty jsou stavěny na tělesných předpokladech a umístění hráče na žebříčku ČR, což je pro výběr do střediska nejpodstatnější údaj. Jedinou změnou je vstupní věk dítěte, který se z 8 let posunul na hranici 13 let. Kritéria pro výběr talentů dávají dohromady lidé, kteří je dávali dohromady i dříve, anebo lidé, kteří jsou pod vlivem těchto lidí, to může být důvodem, proč je vše velice podobné.

V obou případech se výběr talentů sice popisuje podle teorie a odkazuje na teoretické poznatky o výběru talentů, ale co se týká psychické a emocionální stránky, tak ta se v praxi v podstatě nepoužívá. Je to tím, že hlavním ukazatelem talentu je výkonnost sportovce. Výkonnost ale může být zkreslena, jak uvádíme v diplomové práci například ranou specializací. Raná specializace je přitom logickým vyústěním honby za výkonem a výkonností, které jsou ukazatelem pro vstup do středisek mládeže a reprezentace. Nepopíráme, že se může objevit výjimka, která dokáže podávat vrcholný výkon jak v mladší věkové kategorii, tak v kategorii seniorů. Bohužel na základě praktických zkušeností to není pravidlem.

Jako největší problém při případném prosazování navrhovaného pohledu a doplnění výběru talentů vidíme v přirozené potřebě dokazování výsledků sportovních úspěchů. Je logické, že trenéři a rodiče mladých hráčů chtějí výsledky nejlépe včera, protože potřeby dosahování vrcholných výsledků v nízkém věku jsou v návaznosti na vstup do sportovních center mládeže. Během svého trenérského působení jsme se setkali jen velmi zřídka s rodiči, kteří nelpěli na vrcholných výsledcích v nízkém věku jejich ratolestí.

Jinou variantou dosažení vysoké výkonnosti v mladší kategorii (hlavně u dívek) může být případ „trenéra“, který nemá ani základní znalosti o správné technice úderu a o pohybu v hracím prostoru nemluvě. Tento trenér dnes trénuje oddíl děvčat a žen v České Lípě, dosahuje úspěchů pouze díky speciálním potahům, které „naordinuje“ svým hráčkám.

Tyto potahy jsou uzpůsobené tak, že mění vlastnosti míčku hrané soupeřkou jinak než je obvyklé. Děvčata s těmito potahy mají úspěchy v mladším věku, nebo na nižších stupních soutěže dospělých. Mladé hráčky mají při hře proti těmto potahům problémy, protože neumí správně a hlavně rychle reagovat na dané změny. Děvčata s těmito speciálními potahy, ale hlavně díky špatné technice úderu a špatnému pohybu v hracím prostoru, mají nulovou šanci se prosadit ve vrcholovém stolním tenise.

Navrhované doplnění výběru se bude jen velmi těžko prosazovat hlavně z důvodu potřeby prosazování se v kategorii kadetů a juniorů, za kterou jsou její trenéři hodnoceni. Úspěch či neúspěch je v dnešní době alfou a omegou, bytím a nebytím oddílu, který je zařazen do systému SCM. Bohužel každý chce mít úspěch a to nejlépe včera. Domníváme se, že se bude špatně trenérům vysvětlovat a přesvědčovat je o tom, že dnešní malý úspěch může být v budoucnu nahrazen úspěchem daleko větším. Jde totiž o velice dlouhou cestu a výsledky nejsou zaručené a z dnešního pohledu jisté.

Změna by se musela prosadit hlavně ve vedení svazu stolního tenisu a uvést v život jako experiment, ale jak jsme napsali, jde o dlouhodobý projekt s nejistým výsledkem. Tento nejistý výsledek bude největším problémem při uvedení navrhovaných změn do praxe při výběru talentů ve stolním tenise.

Myslíme si, že by stálo za to, alespoň jednou zkusit spustit projekt ve dvou variantách, a to v původní variantě, kdy dochází k výběru dle zavedeného systému kvót. Paralelně spustit variantu druhou, kdy by sportovci byli vychovávaní a trénováni pro maximální výkonnost v kategorii dospělých. U těchto sportovců by nebyly podstatné výsledky v kategorii mladšího, staršího žactva a první rok v kategorii dorostu.

Co se týká herní přípravy mladých stolních tenistů, nedoporučujeme více jak 6 hodin tréninku týdně, ne jak dnes, kdy se trénuje 3 až 4 hodiny denně; taková tréninková jednotka ve většině případů, se kterými se setkáváme, obsahuje: Rozcvičení, které trvá cca. 35 min a obsahuje část speciální a všeobecnou. Do všeobecné části, která trvá cca. 15 min. řadíme rozběhání, gymnastickou rozcvičku a ukončujeme strečinkem svalstva. Na závěr všeobecné části lze zařadit tzv. stínování úderů, což je imitace úderů bez hraní míčku. Speciální část rozcvičení obsahuje postupné rozehrávání jednotlivých úderů u stolu cca. 20 min. Následuje hlavní část trávající 120 až 180 min. V této části dochází ke

zdokonalování úderů a trénování trenérem určených herních cvičení a herních situací. Hráči trénují spolu navzájem, anebo se sparingpartnerem. Hráči trénují tzv. otevřené a uzavřené herní kombinace. Uzavřené herní kombinace jsou takové kombinace, ve kterých jde o zdokonalování jednotlivých prvků. Tyto kombinace se hrají stále dokola, bez taktického myšlení. Otevřené herní kombinace vycházejí z předešlých kombinací, je určený určitý počet úderů, které se musí dodržet, po nichž následuje volné pokračování ve hře. Jde o zdokonalování hry v celé hloubce a šířce hracího prostoru hráče. Většinou je na tréninku několik hráčů, kteří se po určitém intervalu, jde o interval 10 až 15 min., mezi sebou střídají. Následuje závěrečná část, ve které dochází ke zklidnění organismu méně náročným cvičením a hodnocením tréninkové jednotky

Při snížených hodinách v hlavní části bychom zvýšili intenzitu tréninku a to pomocí většího počtu míčků v hracím prostoru hráče. S tréninkovou jednotkou o nízkém časovém objemu máme zkušenosti z výběrového oddílu Start KDS Sedlčany. Trénovalo se bez sparingpartnerů, třikrát týdně cca. hodinu a půl. Struktura tréninkové jednotky byla stejná jako již popsaná tréninková jednotka. Jediný rozdíl, ale podle nás velmi podstatný, je v tom, že hlavní část zabrala max. 50min. Trénink v hlavní části byl zintenzivněn právě větším počtem míčků v hracím prostoru. K dispozici bylo 300 ks míčků na tréninkovou jednotku, čímž bylo předběhnuto i TSM Vlašim, které se cca. půl roku poté pyšnilo zásobníkem s 30 ks míčků. Větším počtem míčků se zkrátí čas nutný ke sběru jednoho míčku a tento čas lze využít k tréninku. Naše tréninková jednotka byla zaměřena hlavně na správnou techniku úderů a pohyb v hracím prostoru. Neměli jsme takové objemové zatížení jako naši vrstevníci, přesto jsme se v bodovacích turnajích mladšího žactva dostali mezi prvních dvacet hráčů žebříčku. V kategorii mladších žáků, později v kategorii starších žáků jsme s vrstevníky, kteří měli vysoké objemy zatížení, prohrávali, ale v kategorii dospělých jsme začali nad těmito vrstevníky, kteří nás do té doby poráželi, vítězit. Se stejným způsobem objemového zatížení tréninku, kdy jsme trénovali pouze se spoluhráči-vrstevníky z družstva (v oddíle KST Štěpánovice), bez lepších sparingpartnerů a již zmiňované čtyři a půl hodiny týdně, jsme dokázali hrát první ligu. Uvádíme tento příklad z vlastní zkušenosti proto, že by tento způsob tréninku mohl být efektivní a perspektivní právě pro podávání vrcholných výkonů v kategorii dospělých. To proto, že lze v kategorii

dospělých zvednout objem zatížení. Domníváme se, že je totiž kam zvedat objem zatížení, protože pouhých 4,5 hod. týdně můžeme lehce zvednout na dnes požadované čtyři hodiny denně.

Velký důraz bychom kladli na rozvoj pohybu v hracím prostoru, který je náročný, ale velice důležitý v dnešní nátlakové topspinové hře.

Proč zkoušet druhou variantu výběru odlišnou přístupem od výběru a tréninku talentované mládeže v minulosti a dnes?

Jelikož v praxi se nám stávalo, že talentovaní 13 letí jedinci měli velmi vysokou výkonnost, proto byli nasazováni do dlouhodobých ligových soutěží dospělých (např. I. liga mužů). Samozřejmě tomuto zařazení odpovídaly jejich výsledky v mládežnických soutěžích. Jednalo se o naše čs. reprezentanty, kteří vozili medaile z mistrovství Evropy kadetů. Na mistrovství Evropy juniorů už takové výsledky nebyly a na mistrovství Evropy dospělých již tito perspektivní reprezentanti zůstali bez medailí. Bohužel se tato situace opakuje více jak dvacet let. Hráči, kteří získali tituly mistrů republiky v kadetských kategoriích, si tímto získali místo v reprezentacích své věkové kategorie a v reprezentacích juniorských, již nedokázali zhodnotit své hráčské umění v momentu, kdy vstoupili věkově do kategorie dospělých. Největší úbytek hráčů z řad mládeže je v přechodu z mládežnických soutěží mezi dospělými. Důvodem může být, že mezi dospělými již nestačí mít vysoké objemy zatížení, ale je nutné získat vynikající techniku úderů. Nesmíme zapomenout na ovládání pohybu v hracím prostoru, dokázat se maximálně zkoncentrovat a mít rozvinuté taktické myšlení. Toto vše jsou schopnosti, které ne vždy jsou v mládežnických soutěžích rozhodující pro získání medailí z mistrovství Evropy kadetů a juniorů. Hráč, který má vysoký objem zatížení, nemusí tolik zvládat pohyb v hracím prostoru, aby porazil své vrstevníky.

V posledních letech na mistrovství Evropy, MS a na olympijských hrách dospělých se objevují hráči, kteří jsou starší 26 let. Z našich reprezentantů to je např. Petr Korbel (tento hráč mimochodem nebyl jako úspěšný junior nasazován do soutěže dospělých), dalším takovým příkladem byl polský reprezentant Grubba, který začal se stolním tenisem až v patnácti letech. Důvodem může být také to, že stolní tenis po psychické stránce patří mezi nejnáročnější sporty. Mladý sportovec není a ani nemůže být psychicky vyzrálý, proto

se může velice těžko prosazovat v soutěži dospělých. Samozřejmě existují výjimky, ale jejich vrcholová sportovní kariéra je velice krátká. Mladým hráčům jsou nasazovány velké objemy zatížení, aby rychle vzrostla jejich výkonnost, bohužel problémem je, že svalstvo díky zatížení roste mnohem rychleji než pohybový aparát. V pozdějším věku nastávají zdravotní problémy. Ve stolním tenise je takovým hráčem Boll z Německa. Boll je tou výjimkou, která se dokázala prosazovat už od mládí a v kategorii dospělých dosahuje vynikajících výsledků na světové scéně, bohužel se u něj v posledních měsících začaly objevovat velké zdravotní problémy. Pan Kamizura, zástupce japonské firmy Butterfly (světová firma zabývající se výrobou zboží pro stolní tenis) pro Evropu, musel tomuto hráči zařadit léčbu akupresurou v Japonsku, aby Boll mohl vůbec dohrát loňskou sezónu. Domníváme se, že problémy se mohly nakumulovat právě díky rané specializaci. Jako další příklad uvádíme příklady z tenisu, protože jde o mnohem známější jména. Tímto příkladem může být hráčka Martina Hingisová, která vyhrála Wimbledon jako nejmladší hráčka (16 let) v historii a byla považována za velký talent. Dalším příkladem z praxe je tenistka Radka Zrubáková ze Slovenska. Tato hráčka se stala v mládežnických kategoriích několikanásobnou mistryní světa a při přechodu mezi dospělé se u ní začala objevovat zranění v takové míře, že ji v kategorii žen nenajdeme. Toto uvádíme jako příklad proto, že její otec je odborníkem na kondiční přípravu na FTVŠ University J. A. Komenského v Bratislavě.

Dle našeho názoru a osobních zkušeností z TSM by péče o talenty měla vypadat asi následovně: Měl by být zajištěn komplexní rozvoj mladých talentů stolního tenisu. Tento celistvý rozvoj organismu by měl být rozvíjen pomocí sportovních her, atletiky, plavání apod., abychom rovnoměrně zatěžovali organismus, který je jednostranně zatěžován při tréninku stolního tenisu. Sportovní hry by měly také zocelovat kolektivní myšlení mladého sportovce a jeho pocit odpovědnosti za výsledek týmu.

Ve sportovních střediscích by měly být pravidelné lékařské prohlídky, nejsme si zcela jisti, jestli jsou dnes dodržovány. S tím souvisí i kompenzační cvičení, která by měli sportovci provádět po každé tréninkové jednotce. Kompenzační cvičení pomůže zamezit vzniku dysbalancí nebo dojde k napravení vznikajících dysbalancí. Kompenzační cvičení by měla být doplněna masážemi a můžeme před masáž zařadit také saunu. Tento systémem

regenerace byl v TSM Malacky. Na základě osobních zkušeností se domníváme, že by bylo vhodné zařadit masáže 1x týdně, a to na začátek týdne, tedy na pondělí, protože většina mistrovských soutěží a turnajů se hraje o víkendech.

V neposlední řadě nesmíme zapomenout na psychologickou přípravu a výchovu mladých talentů ke kolektivnímu myšlení. Důvody výchovy ke kolektivnímu myšlení jsme uvedli v kapitole o této výchově.

8. Doporučení do praxe

Pro praxi by bylo potřebné a vhodné částečně změnit pohled na talentovaného jedince a v tomto případě i na perspektivního hráče vzhledem k jeho výkonům v mládežnickém stolním tenise. Při výběru talentů, kteří by měli v budoucnu stát v čele naší seniorské reprezentace, budou kladeny odlišné požadavky a hodnoty, než tomu bylo dosud.

Snažit se změnit systém výběru mladých stolních tenistů do SCM a RCM.

Snažit se změnit názor na práci s talentovanou mládeží v oblasti startu ve vyšší kategorii a zařazování sparingpartnerů do sportovních center.

Zaměřit se ve větší míře na kolektivní způsob výchovy mladých hráčů ve stolním tenise.

Věnovat ještě větší pozornost kompenzačním cvičením a regeneraci po tréninkové jednotce.

Vzhledem ke zkušenostem z minulosti bychom navrhovali, alespoň experimentálně, mít dvě skupiny hráčů. Jedna skupina hráčů by pokračovala standardním způsobem tréninku. Druhá skupina by absolvovala odlišný způsob tréninkové přípravy (vzhledem k objemu zatížení), ale se stejným finančním a materiálním zabezpečením. Do této skupiny by byli vybráni jedinci, kterým by se muselo vysvětlit (samozřejmě také rodičům), že nejsou připravováni na vrcholné výsledky v kategoriích kadetů a juniorů, ale až v kategorii dospělých. Tomuto všemu by byl podřízen jejich tréninkový režim. Tito hráči by hráli mnohem méně hodin než hráči v první skupině, byla by odbourána raná specializace, ale o to větší důraz by byl kladen na úderovou techniku a pohyb hráče v hracím prostoru. Tito hráči, v kategoriích mladšího žactva a staršího žactva, by nebyli nasazováni do soutěže dospělých. Dále by tato skupina nebyla určena pro vození medailí z kadetských a juniorských mezinárodních soutěží, ale až z mezinárodních soutěží dospělých. Je logické, že tato skupina potřebuje též odlišného trenéra, než který působí v první skupině.

Trenér, který povede experimentální tým SCM by měl být adekvátně vzdělaný (alespoň trenérská třída „B“ s predikcí dalšího vzdělávání) a mít zkušenosti s vedením hráčů. Trenér by měl mít jistou dávku empatie, protože mladí hráči jsou velmi citliví v přijímání kritiky a neúspěchu.

Někdo se může zeptat: „Proč takto experimentovat, když výsledek je nejistý“. Proč bychom to alespoň jednou nezkusili, vždyť už bylo mnoho investováno do „talentovaných“ jedinců, kteří buď úplně skončili, nebo se potýkají s různými problémy průměrnosti a stagnace své výkonnosti. Příkladem může být loňské MEJ v Praze, kde naši dorostenci v družstvech skončili až na třináctém místě i přesto, že na předloňském MEJ se titíž hráči umístili v této kategorii na šestém místě, a to ještě jako kadeti!

9. Závěr

V práci jsme se snažili přiblížit čtenáři stolní tenis v historickém vývoji z důvodu lepšího pochopení nových trendů a s tím spojené vyšší nároky na hráče stolního tenisu v dnešní době. Dále podáváme informaci o způsobu výběru talentované mládeže ve stolním tenise do TSM/SVS a jak se vybírá dnes do SCM a RCM. Snažili jsme se o vysvětlení, proč nesouhlasíme s některými zavedenými praktikami tohoto výběru talentů a jaké důsledky pravděpodobně tento způsob výběru může mít. Víme, že ve většině případů jsou u prvních stolnotenisových krůčků, u prvních forhandů a backhandů samotní rodiče hráčů. Je samozřejmé, že tito ctižádostiví rodiče, ale nejen oni, ale též trenéři, kteří právě na úseku práce s talentovanou mládeží dosahovali velmi rychle dobrých výsledků díky vysokým objemům zatížení mladého sportovce, s výběrem do sportovních středisek, dnes sportovních center, pomocí kvót, souhlasí. Spousta rodičů-trenérů získávala své trenérské licence „za pochodu“ a neměli možnost si ověřovat, zda jsou jejich metody a formy práce správné. Je tedy logické, že jediným měřítkem bylo vítězství a to jak na různých turnajích, tak přeborech ČR.

Dle našeho názoru bychom se při výběru talentů měli zaměřit na:

Pohybově nadané jedince, kterým se dostane komplexního rozvoje organismu. Měl by se přiměřeně rozvíjet celý pohybový aparát bez zbytečného přetěžování vzhledem k biologickému věku sportovce.

Psychickou odolnost hráče; z tohoto důvodu nedoporučujeme účast mladých talentů v soutěži dospělých, protože děti jsou hravé a soutěživé a každá porážka snižuje jejich sebevědomí. Povolili bychom start sportovce maximálně o jednu kategorii výše. (tj. kadet by startoval v soutěži kadetů a soutěži juniorů atd.).

Nesmíme zapomenout na zmiňované morálně-volní vlastnosti hráče, které jsou neméně důležitým faktorem.

Na úplný závěr bychom chtěli říci, že poznatky a názory uvedené v diplomové práci nejsou podloženy vědeckým zkoumáním, ale jsou čerpány z praktických zkušeností, které jsme nasbírali v minulosti, době nedávné i současné.

Chtěli bychom publikováním myšlenek práce, např. v časopise Stolní tenis, vyvolat

diskuzi v odborné veřejnosti věnující se stolnímu tenisu a dát podnět fundovaným specialistům České asociace stolního tenisu k řešení problematiky výběru talentů ve stolním tenise.

10. Seznam zkratek

- TSM – Tréninkové středisko mládeže
- SVS – Středisko vrcholového sportu
- SVS-M – Středisko vrcholového sportu mládeže
- SCM – Sportovní centrum mládeže
- RCM – Reprezentační centrum mládeže
- MS – Mistrovství světa
- MŠMT – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
- ME – Mistrovství Evropy
- MEJ – Mistrovství Evropy juniorů
- Čs. – československé
- ČLR – Čínská lidová republika
- KVS – Komise vrcholového sportu
- TTP – Technicko-taktická příprava
- VTP – Všeobecná tělesná příprava
- STP – Speciální tělesná příprava

11. Bibliografické citace

- DVOŘÁK, Z.: *Formy a metody výchovné práce v tělovýchovném procesu: Závěrečná práce DŠT*. Bratislava: FTVS Univerzity Komenského, 1989.
- DEMETROVIČ, E.: *Stolní tenis: Učebnice pro školení trenérů*. Sport Bratislava, 1984.
- DEMETROVIČ, E.: *Výběr a příprava talentované mládeže stolního tenisu: Metodický dopis*. MO ÚV ČSTV Praha, 1982.
- DOVALIL, J.: *Sportovní trénink – lexikon základních pojmů*. UK Praha, 1992.
- DOVALIL, J.: *Výkon a trénink ve sportu*. 1.vyd. Olympia Praha 2002.
- HÝBNER, J.: *Učební texty pro trenéry stolního tenisu. ČÁST* Praha, 1999.
- HÝBNER, J.: *Stolní tenis*. 1.vyd. Grada Praha, 2002.
- HODGES, L.: *Table tennis: step to success*. Human kinetics 1993.
- HOLLGE, J.: *Malá rehabilitace a masáže pro zachování hybnosti ve stáří*. Praha 1977.
- CHOUTKA, M.: *Sportovní výkon*. Olympia Praha, 1981.
- CHOUTKA, M.: *Sport a společnost*. Olympia Praha, 1978.
- CHOUTKA, M a DOVALIL, J.: *Sportovní trénink*. Olympia Praha, 1991.
- CHYBA, K.: *Celoroční program sportovní přípravy žactva v oddílech TJ. ČÚV ČSTV Praha*, 1984.
- CHROMÝ, Z.: *Abeceda moudrosti*. Proxima Brno, 1994.
- JELÍNKOVÁ, J.: *Informace: Překlady sportovní přípravy mládeže*. UV ČSTV. Metasport, 1984.
- KODÝM, M.: *Výběr sportovních talentů: Teoretické základy*. 1.vyd. Olympia Praha, 1978.
- KOLAROVITS, Z.: *Stolní tenis*. Šport Bratislava, 1984.
- KOMBERSOVÁ, J.: *Autorehabilitační sestava*. Fontána Praha, 2000.
- KOUDELKA, R. a kol.: *Program sportovní přípravy v TSM mládeže stolního tenisu*. MO ČÚV ČSTV Praha, 1979.
- MAREK, M.: *Zaměření prostředků přípravy hráčů stolního tenisu v etapě prohloubené specializace: Závěrečná práce DŠT*. Bratislava: FTVS Univerzity Komenského, 1985.
- PAVLOVÁ, Z.: *Masáže a regenerace – učební texty*. 1.vyd. JČU Č. Budějovice, 1998.

- PERIČ, T.: *Sportovní příprava dětí*. Grada Praha, 2004
- PERÚTKA, J.: *Malá encyklopedie telesnej výchovy a športu*. Šport Bratislava, 1980.
- SLEPIČKA, P.: *Psychologie kaučování*. 1.vyd.Olympia Praha, 1988.
- SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas*. 1.vyd. UK Praha, 2000.
- ŠIŠKE, M.: *Trenér stolního tenisu*. ČUV ČSTV, 1990.
- Portál České asociace stolního tenisu*, aktualizováno 19. 3. 2005 [cit. 2005-20-03]
dostupné z <[http:// www.ping-pong.cz](http://www.ping-pong.cz)
- Portál Ministerstva školství a tělovýchovy*, aktualizován.28. 3. 2006 [cit. 2006-28-03]
dostupné z <[http:// www.msmt.cz](http://www.msmt.cz)
- Portál PhDr Jiří suchý.Ph.D.*, aktualizováno 29. 3. 2006 [cit. 2006-01-04] dostupné z
<<http://www.jirisuchy.cz>

Příloha: č. 1. Kritéria pro výběr talentů před rokem 1990

Speciální kritéria výběru

Následující kritéria výběru jsou uvedena přesně podle publikace: *Program sportovní přípravy v tréninkových střediscích mládeže* (Koudelka 1979), která měla status „důvěrný“.

Domníváme se, že jde o nejkomplexnější souhrn požadavků na výběr talentů ve stolním tenise před rokem 1990. Naše domněnka vychází také z toho, že se při výběru talentů do sportovních středisek před rokem 1990 postupovalo přesně podle tohoto materiálu.

1. *věková*: 10–15 let. Sportovce však sledujeme již před zařazením do TSM v „přípravkách do TSM“ od věku 8 let.
2. *zdravotní předpoklady*: Dobrý současný zdravotní stav, komplexní lékařská prohlídka, doporučení lékaře.

Pozitivní výběr – výběr nejzdatnějších jedinců dle výsledků lékařsko-pedagogického sledování. V době, kdy výběr provádíme, dochází velmi často i ke značným rozdílům mezi kalendářním věkem a biologickým stářím sportovce. Jedinec dosahující výborných výsledků vlivem vyššího biologického věku než je věk kalendářní bývá často v dospělosti dostižen. Ve funkčně fyziologických aspektech je třeba sledovat rychlost zotavovacích procesů a stanovení reakce na zátěž.

3. *morfologické hledisko*: Zhodnocení tělesné výšky, váhy, stavu kostního věku. Somatotyp ideálního hráče není ještě určen, ale doporučuje se střední až vysoká výška (170–183 cm).

Výpočet výšky v dospělosti (17-18 let):

$$\text{- chlapce: } \frac{V \text{ otec} + V \text{ matky}}{2}$$

$$\text{- dívky: } \frac{V \text{ otce} + V \text{ matky}}{3}$$

5. *genetické předpoklady*: Dosažení sportovního mistrovství je výsledkem jednoty a vzájemného působení faktorů dědičnosti a faktoru prostředí. Jedinci, kteří mají sportovně aktivní a vyspělé sourozence a rodiče, mají větší pravděpodobnost dosáhnout vyšší výkonnosti. Zjistit životní průběh rodičů, sourozenců a dítěte z dotazníku dle evidenčních karet.

Zajímavé pro výběr ve stolním tenisu je i sledování hypotetického znázornění podílu dědičnosti na výsledcích testů pohybových schopností:

	podíl dědičnosti
Reakční rychlost	87 %
Akční rychlost (běžecká)	85 %
Všeobecná vytrvalost (běžecká)	81 %
Výbušná síla	77 %
Maximální statická síla	68 %
Kloubní pohyblivost	60 %
Lokální svalová vytrvalost	52 %
Jemná koordinace ruky	50 %

pramen: Koudelka 1979.

6. *psychologické předpoklady*:

a) velmi dobré charakterové vlastnosti (zásadovost, čestnost, pracovitost, ušlechtilost, ukázněnost, umění přijmout kritiku, odpovědnost, sebekázeň, houževnatost, samostatnost, rozhodnost)

b) dodržování kázně, disciplíny a tréninkové morálky

c) schopnost mobilizace sil v době závodní, překonávat nastupující únavu a přinutit se vydat ze sebe všechny síly

d) vysoký stupeň psychické odolnosti a motivační-volní úrovně

e) ideální nervový typ: sangvinik (silný, vyrovnaný, pohyblivý), nebo flegmatik (silný, vyrovnaný, stálý)

f) realistická aspirace (přiměřené nároky na vlastní budoucí výkon)

- g) iniciativa a sebeovládání při riskování
 - h) frustrační tolerance (vzdorování neg. účinkům kritických situací)
 - i) socialibilita (přizpůsobivost k sociálnímu prostředí jako základní předpoklad začlenění do kolektivu)
 - j) dobrý vztah k práci
- (Koudelka 1979)

7. *Sociologické předpoklady:*

- a) dodržování režimu sportovce
 - b) klidné rodinné prostředí
 - c) kladný postoj rodičů ke sportovní činnosti a ochota spolupracovat s vedením tréninkového střediska mládeže
 - d) výhodná vzdálenost bydliště
 - e) dobré dopravní možnosti při účasti na tréninku
 - g) nenarušování sportovní činnosti ostatními zájmy: hudba, umění, cizí jazyky apod.
- (Koudelka 1979)

8. *Specifické předpoklady:*

- a) rychlost pohybové reakce
- b) rychlost pohybu a rychlost změny směru pohybu
- c) orientace v prostoru
- d) postřeh
- e) kloubní pohyblivost
- f) obratnost v rychlosti
- g) dobré zvládnutí základní úderové techniky z levé i pravé strany (drive, lift, mezihra, smeč, podání, u obranářů částečné zvládnutí obranných úderů–čop, šlajz, náraz, lobovaná obrana)
- h) uplatnění taktických schopností a správné řešení vzniklých herních situací
- i) schopnost rychlého učení se nové technice (docilita)

j) sebekontrola a ovládání se při hře
(Koudelka 1979)

9. *Pedagogické hledisko:*

- a.) vyhodnocení výsledků testů VTP a STP
- b) vyhodnocení dotazníku o životním průběhu dítěte, rodičů, sourozenců
- c) dobrý prospěch ve škole
- d) zhodnocení posudku trenéra předcházejícího, školy a rodičů
- e) písemný souhlas rodičů
- f) komplexní vyhodnocení jednotlivých předpokladů
- g) rychlost růstu v 1–2 letech základní přípravy, v přípravce TSM nebo oddíle

(Koudelka 1979)

Postup při výběrovém řízení

Výběr talentované mládeže do TSM provádějí vedoucí trenéři TSM ve spolupráci s lékařem. Tento výběr ověřuje Výbor svazu stolního tenisu Českého ústředního výboru ČSTV. Konečné rozhodnutí o zařazení přísluší oddělení sportovně talentované mládeže ČÚV ČSTV. Vlastní výběr provádějí 2–3 odborní pracovníci TSM (vedoucí trenér, pomocní trenéři) (Koudelka 1979).

Kritéria pro setrvání a vyřazení z TSM

Z péče tréninkového střediska mládeže je vyřazen sportovec, který neplní výkonnostní předpoklady – maximálně po dvou letech členství v TSM. V případě zjištění závažných nedostatků v docházce, pílí, přístupu k zátěži, případně ve stagnaci VTP, STP a technicko-taktické přípravy (TTP), zhoršení školního prospěchu nebo zdravotního stavu se doporučuje vyřazení sportovce maximálně po jednom roce členství v TSM (Koudelka 1979).

Příloha: č. 2. Kritéria pro výběr talentů po roce 2000

Uvádím pouze kritéria dostupná z internetové adresy České asociace stolního tenisu, protože jde o jediný dostupný materiál zabývající se kritérii výběru talentů pro stolní tenis.

Kritéria pro sportovní centra mládeže

Kritéria pro výběr členů SCM

Nárok na zařazení do systému SCM mají sportovci, kteří splňují dvě základní podmínky:

- status řádného člena SCM,
- podmínku zařazení podle výkonnosti.

Status „řádny člen SCM“

Řádným členem SCM se může stát pouze sportovec, který má ubytování a školu v bezprostřední blízkosti od svého SCM a zúčastní se nejméně 70% všech tréninkových jednotek, vypsanych jednotlivými centry na začátku sezóny.

Tuto podmínku nemusí sportovec přechodně splnit: v měsíci září (zahájení školního roku), z důvodu nemoci, z důvodu nominace na kontrolní turnaje, výcvikové tábory, domácí soutěže nebo mezinárodní akce. V odůvodněných případech může komise vrcholového sportu (KVS) rozhodnout o jiném režimu člena SCM (www.ping-pong.cz)

Zařazení podle výkonnosti

Členem SCM se může stát sportovec na základě umístění na seznamu hráčů a hráček dle KVS nebo na základě umístění na žebříčku ČR 2003/2004. Pro každý ročník v kategoriích staršího žactva a dorostu bude vypracován redukováný žebříček pro sezónu 2004/2005. U postjuniorů a postjunierek bude přihlíženo k jejich členství v reprezentačních družstvech v sezóně 2003/2004 (www.ping-pong.cz).

Nárok na zařazení mají :

postjunioři a postjuniorčky – členové reprezentačních družstev juniorů a juniorek ČR startující na MEJ v roce 2004, kteří odcházejí z juniorské kategorie,

dorostenci umístění na 1.-10. místě alespoň v jednom ze tří ročníků redukovaného žebříčku,

dorostenky umístěné na 1.-8. místě alespoň v jednom ze tří ročníků redukovaného žebříčku,

kadeti umístění na 1.-10. místě alespoň v jednom ze dvou ročníků redukovaného žebříčku,

kadetky umístěné na 1.-8. místě alespoň v jednom ze dvou ročníků redukovaného žebříčku,

talenti bez ohledu na umístění na žebříčku.

Bodové ohodnocení sportovců

Hráči a hráčky, kteří splňují podmínky pro zařazení do systému SCM, budou obodováni podle následující tabulky:

	Ročník 2003	Ročník 2004	Ročník 2005	Ročník 2006
Postjunioři/rky	20 bodů	-	-	-
Dorostenci 1.- 5.m.	-	20 bodů	19 bodů	18 bodů
Dorostenci 6.- 10.m.	-	16 bodů	15 bodů	14 bodů
Dorostenci - talenti	-	0 bodů	0 bodů	0 bodů

Dorostenky 1.-4.m.	-	20 bodů	19 bodů	18 bodů
Dorostenky 5.-8.m.	-	16 bodů	15 bodů	14 bodů
Dorostenky talenti	-	0 bodů	0 bodů	0 bodů
Kadeti 1.-5.m.	-	16 bodů	15 bodů	-
Kadeti 6.-10.m.	-	12 bodů	11 bodů	-
Kadeti – talenti	-	0 bodů	0 bodů	-
Kadetky 1.-4.m.	-	16 bodů	15 bodů	-
Kadetky 5.-8.m.	-	12 bodů	11 bodů	-
Kadetky -talenti	-	0 bodů	0 bodů	-

pramen: www.ping-pong.cz

Bodování sportovců umístěných ve více ročnících

Pokud se mimořádně talentovaný hráč nebo hráčka umístí na redukováných žebříčcích ve více ročnících v kategoriích dorostu nebo staršího žactva, jeho výsledná bodová hodnota je součtem upravených bodových hodnot podle následujícího systému:

Nejvyšší bodová hodnota - 100 % bodové hodnoty,

Druhá nejvyšší bodová hodnota - 50 % bodové hodnoty,

Třetí nejvyšší bodová hodnota - 25 % bodové hodnoty.

Počty sportovců v SCM

Minimální počet členů v jednom SCM je 6 sportovců podle stanovených kritérií, přičemž talenti se do tohoto počtu nezapočítávají.

Pokud žadatel měl SCM přiděleno v sezóně 2003/2004, může mít na přechodné období jedné sezóny tj. 1.7.04 – 30.6.05 pouze 4 sportovce dle stanovených kritérií.

Podmínky pro zařazení talentů

O zařazení talentů může každé SCM zažádat pouze tehdy, splňuje-li podmínku minimálního počtu 2 či 3 členů zařazených podle ostatních stanovených kritérií.

Každé SCM může navrhnout zařazení maximálně 2 talentů.

Jelikož zařazení talentů je bez bodového ohodnocení, nepodléhá toto schválení KVS, KVS, pouze zaregistruje talenty do jednotlivých SCM.

Trenérské zabezpečení SCM

Počet trenérů v jednotlivých SCM se řídí počtem zařazených řádných členů SCM. Požadavek na kvalifikaci pro vedoucího trenéra v SCM je licence A. Pro případného dalšího trenéra se vyžaduje licence A nebo B.

Ostatní kritéria

Věkové stupně a kategorie:

mladší žactvo (13 let) – mladší jen výjimečně disponovaní jedinci

starší žactvo (14-15 let)

junioři (16-18 let)

postjunioři (19 let) – v ochranné lhůtě členové užších reprezentačních výběrů ČR

Zdravotní hledisko:

Člen SCM musí být zdravotně způsobilý k absolvování náročné sportovní přípravy.

Zdravotní způsobilost potvrdí tělovýchovná lékařská poradna na základě funkčního vyšetření (www.ping-pong.cz).

Motorické hledisko:

Motorická zdatnost adepta členství v SCM bude posouzena na základě testů,

Dominantní pro stolní tenis jsou rychlost se změnou směru pohybu, obratnost, dynamická síla dolních končetin, obecná vytrvalost a rychlost reakce.

Použito bude následující baterie testů:

- a) člunkový běh 6 x 7m
- b) bumerangový běh
- c) modifikované „kružítko“ 6 x 4m
- d) dálka z místa
- e) běh na 12 min

test reakční schopnosti s tyčí se stupnicí (www.ping-pong.cz).

Predikce výkonnosti:

V přijímacím řízení budou zaznamenány:

- a) začátek sportovní činnosti
- b) délka sportovní přípravy v letech před vstupem do SCM
- c) průměrný roční objem sportovní přípravy

Dosažené výsledky v jednotlivých letech (žebříčky mládeže, výrazné konkrétní výsledky na MEJ, M-ČR, bodovací turnaje mládeže (BTM)).

Psychologické předpoklady:

Vedení SCM :

-shromáždí informace od oddílových trenérů, funkcionářů a rozhodčích o psychických projevech testovaného hráče

-absolvuje pohovor s hráčem a jeho rodiči o sociálním zázemí (www.ping-pong.cz)

Podmínky pro zařazení, setrvání a vyřazení ze SCM:

a) zařazení:

- hráč musí vyhovět souhrnu výše uvedených předpokladů pro členství v SCM
- bude požadováno stanovené umístění na republikovém žebříčku mládeže (po redukcí ve svém ročníku narození)
- hráč musí vyhovět dalším stanoveným podmínkám (fyzická přítomnost v SCM 70% tréninků, vedení předepsané dokumentace o tréninku).

b) setrvání:

- plnění stanovených výkonnostních cílů
- plnění objemových ukazatelů tréninku
- žádné větší problémy kázeňského charakteru

c) vyřazení:

- nesplnění výkonnostních cílů
- hrubé porušování tréninkové kázně a celkové disciplíny
- překročení věkového limitu (www.pingpong.cz).

Splněním kritérií nevzniká automaticky nárok na zřízení SCM. Členství v SCM není v žádné souvislosti se členstvím v reprezentaci ČR. Reprezentanty ČR mohou být i ti sportovci, kteří nejsou členy SCM. Členové SCM nejsou v tomto směru žádným způsobem zvýhodněni.

Kritéria pro zřízení SCM včetně příloh budou zaslána všem SCM zřízeným pro sezónu 2003/2004, všem ostatním uchazečům pro sezónu 2004/2005, budou zveřejněna na Internetu, v oběžníku STK a ve zprávách ČAST (www.ping-pong.cz).